Rättsfallssamlingen

TRIBUNALENS DOM (tredje avdelningen)

den 12 december 2014*

”Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för paraffinvax — Beslut i vilket en överträdelse av artikel 81 EG konstateras — Prisfastställelse — Bevis för överträdelsen — 2006 års riktlinjer för beräkning av böter — Likabehandling — Försvårande omständigheter — Upprepning av överträdelsen — Motiveringsskyldighet — Förmildrande omständigheter — Ett mycket begränsat deltagande — Överträdelse som begåtts av oaktsamhet — Rätten till försvar — Obegränsad behörighet”

I mål T-558/08,

Eni SpA, Rom (Italien), företrätt av advokaterna M. Siragusa, D. Durante, G. Rizza, S. Valentino och L. Bellia,

sökande,

mot

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Castillo de la Torre och V. Di Bucci, båda i egenskap av ombud,

svarande,

angående en talan om, i första hand, ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2008) 5476 slutlig av den 1 oktober 2008 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.181 – Ljusmassa) och, i andra hand, undanröjande eller nedsättning av det bötesbelopp som sökanden ålagts,

meddelar

TRIBUNALEN (tredje avdelningen),

sammansatt av ordföranden O. Czúcz (referent) samt domarna I. Labucka och D. Gratsias,

justitiesekreterare: förste handläggaren M.-J. Palacio González,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 mars 2013,

följande

* Rättegångsspråk: italienska.

Dom

Bakgrund till tvisten

1. *Det administrativa förfarandet och antagandet av det angripna beslutet*

1 Europeiska gemenskapernas kommission konstaterade genom beslut K(2008) 5476 slutlig av den 1 oktober 2008 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.181 – Ljusmassa) (nedan kallat det angripna beslutet) att sökanden, Eni SpA, tillsammans med andra bolag hade överträtt artikel 81.1 EG och artikel 53.1 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) genom att delta i en kartell på marknaden för paraffinvax inom EES och på den tyska marknaden för råparaffin.

2 Det angripna beslutet riktade sig förutom till sökanden också till följande bolag: Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA och Exxon Mobil Corp. (nedan tillsammans kallade ExxonMobil), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH och Hansen & Rosenthal KG (nedan tillsammans kallade H&R), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA och Repsol YPF SA (nedan tillsammans kallade Repsol), Sasol Wax GmbH, Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH och Sasol Ltd (nedan tillsammans kallade Sasol), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV och The Shell Transport and Trading Company Ltd (nedan tillsammans kallade Shell), RWE Dea AG och RWE AG (nedan tillsammans kallade RWE) samt Total SA och Total France SA (nedan tillsammans kallade Total) (skäl 1 i det angripna beslutet).

3 Paraffinvax tillverkas av råolja i raffinaderier. Det används vid tillverkning av olika produkter, till exempel stearinljus, kemikalier, däck och fordonsrelaterade produkter, och används också i gummi-, förpackningss-, lim- och tuggummiindustrin (skäl 4 i det angripna beslutet).

4 Råparaffin är den råvara som behövs för tillverkning av paraffinvax. Det tillverkas i raffinaderier som en biprodukt vid produktion av basoljor från råolja. Det säljs också till slutkunder, exempelvis till tillverkare av spånskivor (skäl 5 i det angripna beslutet).

5 Kommissionen inledde sin undersökning efter det att Shell Deutschland Schmierstoff genom en skrivelse av den 17 mars 2005 hade upplyst den om att en kartell förelåg och hade gett in en ansökan om immunitet med stöd av kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3) (nedan kallat 2002 års meddelande om samarbete) (skäl 72 i det angripna beslutet).

6 Den 28 och den 29 april 2005 genomförde kommissionen, med tillämpning av artikel 20.4 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1), inspektioner på plats hos ”H&R/Tudapetrol”, Eni och MOL samt i lokaler som tillhörde bolagen i koncernerna Sasol, ExxonMobil, Repsol och Total (skäl 75 i det angripna beslutet).

7 Mellan den 25 och den 29 maj 2007 riktade kommissionen ett meddelande om invändningar till vart och ett av de bolag som anges i punkt 2 ovan, bland annat sökanden (skäl 85 i det angripna beslutet). Genom en skrivelse av den 14 augusti 2007 svarade Eni på meddelandet om invändningar.

8 Den 10 och den 11 december 2007 genomförde kommissionen ett hörande vid vilket Eni deltog (skäl 91 i det angripna beslutet).

9 Kommissionen konstaterade i det angripna beslutet, mot bakgrund av de bevis den förfogade över, att de bolag till vilka beslutet riktade sig, vilka utgjorde majoriteten av tillverkarna av paraffinvax och råparaffin inom EES, hade gjort sig skyldiga till en enda, komplex och fortlöpande överträdelse av artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet inom EES-området. Överträdelsen bestod av avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser samt utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation som rörde paraffinvax (nedan kallad den första delen av överträdelsen). Beträffande RWE (senare Shell), ExxonMobil, MOL, Repsol, Sasol och Total inbegrep den överträdelse som rörde paraffinvax även uppdelning av kunder eller marknader (nedan kallad den andra delen av överträdelsen). Dessutom avsåg den överträdelse som RWE, ExxonMobil, Sasol och Total hade gjort sig skyldiga till även råparaffin som såldes till slutkunder på den tyska marknaden (nedan kallad den del av överträdelsen som avser råparaffin) (skälen 2, 95 och 328 samt artikel 1 i det angripna beslutet).

10 Överträdelserna begicks vid konkurrensbegränsande möten som deltagarna kallade ”tekniska möten” eller ibland ”Blauer Salon-möten” och vid ”möten avseende råparaffin”, som särskilt rörde frågor avseende råparaffin.

11 De böter som har ålagts i förevarande fall beräknades på grundval av riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade 2006 års riktlinjer), vilka var i kraft den dag då meddelandet om invändningar delgavs de bolag som anges i punkt 2 ovan.

12 Det angripna beslutet innehåller bland annat följande bestämmelser:

”*Artikel 1*

Följande företag har överträtt artikel 81.1 [EG] och, från och med den 1 januari 1994, artikel 53i EES-avtalet, genom att under de angivna perioderna delta i en fortlöpande överenskommelse och/eller ett [fortlöpande] samordnat förfarande inom paraffinvaxsektorn på den gemensamma marknaden och från och med den 1 januari 1994 inom EES:

Eni SpA: [30 och 31] oktober 1997 samt 21 februari 2002–28 april 2005.

…

Artikel 2

För de överträdelser som avses i artikel 1 åläggs följande böter:

Eni SpA: 29 120 000 euro.

Esso Société anonyme française: 83 588 400 euro,

varav gemensamt och solidariskt ansvarigt med

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA och ExxonMobi1 Corporation för 34 670 400 euro, varav gemensamt och solidariskt ansvarigt med Esso Deutschland GmbH för 27 081 600 euro.

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 euro.

Hansen & Rosenthal KG gemensamt och solidariskt ansvarigt med H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24 000 000 euro,

varav gemensamt och solidariskt ansvarigt med

H&R ChemPharm GmbH för 22 000 000 euro.

MOL Nyrt.: 23 700 000 euro.

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA gemensamt och solidariskt ansvarigt med Repsol Petróleo SA och Repsol YPF SA: 19 800 000 euro.

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 euro,

varav gemensamt och solidariskt ansvarigt med

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH och Sasol [Ltd] för 250 700 000 euro.

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, The Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV och The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 euro.

RWE-Dea AG gemensamt och solidariskt ansvarigt med RWE AG: 37 440 000 euro.

Total France SA gemensamt och solidariskt ansvarigt med Total SA: 128 163 000 euro.”

2. *Eni-koncernen*

13 När det gäller sökandens deltagande i överträdelsen angav kommissionen följande i det angripna beslutet:

”…

(342)
Under den period som Eni deltog i överträdelsen skedde detta, som det har konstaterats i kapitel 4, genom personer anställda vid AgipPetroli SpA och Eni SpA …

(343)
AgipPetroli SpA var företrätt vid ett möte den 30 och 31 oktober 1997 samt mellan den 21 och 22 februari 2002 och den 31 december 2002 (när företaget fusionerades med Eni SpA och således upphörde att finnas till) och Eni SpA deltog från och med den 1 januari 2003 (från om med det datumet fram till den 28 april 2005, som var det datum då överträdelsen upphörde, ansvarade Enis raffinerings- och marknadsföringsavdelningar för försäljningen av paraffinvax och råparaffin).

(344)
AgipPetroli SpA absorberades av Eni SpA den 31 december 2002. Enligt de principer som anges i skäl 334 ska Eni SpA följaktligen anses ha övertagit ansvaret för den verksamhet som AgipPetroli SpA bedrev före den 31 december 2002 …

(345)
Eni SpA ska följaktligen hållas ansvarigt inte endast för sitt eget direkta deltagande i kartellen efter absorptionen av AgipPetroli SpA (den 31 december 2002), utan även för AgipPetroli SpA:s verksamhet inom ramen för kartellen före det datumet.

(346)
I sitt svar på meddelandet om invändningar ifrågasatte Eni inte kommissionens slutsatser beträffande Enis ansvar.

(347)
Av ovan angivna skäl är Eni SpA ansvarigt för deltagandet i mötet den 30 och 31 oktober 1997 samt under perioden från den 21 och 22 februari 2002 till den 28 april 2005 (det datum då överträdelsen upphörde).”

Förfarandet och parternas yrkanden

14 Sökanden har väckt förevarande talan genom ansökan som inkom till tribunalentribunalens kansli den 17 december 2008.

15 På grundval av referentens rapport beslutade tribunalen (tredje avdelningen) att inleda det muntliga förfarandet. Som en åtgärd för processledning i enlighet med artikel 64 i rättegångsreglerna uppmanade tribunalen parterna att skriftligen besvara vissa frågor och att inkomma med vissa handlingar. Parterna efterkom denna uppmaning inom utsatt tid.

16 Parterna utvecklade sin talan och svarade på tribunalens frågor vid förhandlingen den 19 mars 2013.

17 Med hänsyn till det samband som föreligger med de faktiska omständigheterna i mål T-540/08, Esso m.fl. mot kommissionen, T-541/08, Sasol m.fl. mot kommissionen, mål T-543/08, RWE och RWE Dea mot kommissionen, mål T-544/08, Hansen & Rosenthal och H&R Wax Company Vertrieb mot kommissionen, mål T-548/08, Total mot kommissionen, mål T-550/08, Tudapetrol mot kommissionen, mål T-551/08, H&R ChemPharm mot kommissionen, mål T-562/08, Repsol YPF Lubricantes y especialidades m.fl. mot kommissionen, och mål T-566/08, Total Raffinage Marketing mot kommissionen, och till likheterna mellan de uppkomna rättsliga frågorna, beslutade tribunalen att avkunna dom i förevarande mål först sedan förhandlingarna hållits i dessa konnexa mål. Den sista av dessa ägde rum den 3 juli 2013.

18 Sökanden har yrkat att tribunalen ska

— helt eller delvis ogiltigförklara det angripna beslutet med de följder som detta medför för bötesbeloppets storlek,

— i andra hand undanröja eller nedsätta bötesbeloppet, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

19 Kommissionen har yrkat att tribunalen ska

— ogilla talan,

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

Rättslig bedömning

20 Sökanden har anfört sex grunder till stöd för sin talan.

21 Genom de båda första grunderna, vilka avser åsidosättande av artikel 81 EG, har sökanden bestritt att företaget deltog i kartellen. Den första grunden avser fastställandet av att sökanden deltog på grund av företagets närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997. Den andra grunden avser sökandens deltagande i överträdelsen mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005.

22 Sökanden har dessutom anfört fyra grunder som avser beräkningen av det stödbelopp som sökanden påförts. Den tredje grunden avser åsidosättande av artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer samt proportionalitetsprincipen och principen om likabehandling på grund av att koefficienten på 17 procent med hänsyn till överträdelsens allvar och tilläggsavgiften kallad ”avgift för deltagande i kartellen” fastställdes felaktigt. Den fjärde grunden avser åsidosättande av artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer, principerna om rättssäkerhet och om likabehandling samt maktmissbruk på grund av att bötesbeloppet höjdes med 60 procent på grund av den försvårande omständigheten att överträdelsen hade upprepats. Den femte grunden avser åsidosättande av artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer, principen om likabehandling och motiveringsskyldigheten, eftersom kommissionen inte medgav att det förelåg förmildrande omständigheter på grund av att sökandens deltagande i kartellen varit mycket begränsat och att sökanden inte deltagit i dess genomförande. Den sjätte grunden avser åsidosättande av artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003 och 2006 års riktlinjer, eftersom kommissionen inte medgav den förmildrande omständigheten att överträdelsen begåtts av oaktsamhet.

23 Eftersom den första och den andra grunden avser prövningen av bevisningen för att Eni deltagit i kartellen, anser tribunalen att det är lämpligt att pröva dessa tillsammans.

1. *Den första och den andra grunden: Sökanden har deltagit i kartellen och härvid åsidosatt artikel 81 EG*

24 Genom den första grunden har sökanden gjort gällande att kommissionen rättsstridigt fastställde att sökanden deltagit i ett avtal eller samordnat förfarande på grundval av företagets närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 i Hamburg (Tyskland). Genom den andra grunden har sökanden gjort gällande att fastställandet av att sökanden deltog i kartellen mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005 är rättsstridigt.

Begreppen avtal och samordnat förfarande

25 Enligt artikel 81.1 EG är alla avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom den gemensamma marknaden oförenliga med den gemensamma marknaden och förbjudna.

26 För att det ska vara fråga om ett avtal i den mening som avses i artikel 81.1 EG räcker det att de aktuella företagen har gett uttryck för sin gemensamma vilja att agera på marknaden på ett bestämt sätt (tribunalens dom av den 17 december 1991 i mål T-7/89, Hercules Chemicals mot kommissionen, REG 1991, s. II-1711, punkt 256; svensk specialutgåva, volym 11, s. II-83, och av den 20 mars 2002 i mål T-9/99, HFB m.fl. mot kommissionen, REG 2002, s. II-1487, punkt 199).

27 Ett avtal, i den mening som avses i artikel 81.1 EG, kan anses ha ingåtts om det framgår att de berörda parterna har samstämmiga önskemål vad gäller principen att begränsa konkurrensen, även om konkurrensbegränsningens former fortfarande är föremål för förhandlingar (tribunalens dom av den 16 juni 2011 i mål T-240/07, Heineken Nederland och Heineken mot kommissionen, REU 2011, s. II-3355, punkt 45; se även, för ett liknande resonemang, domen i det i punkt 26 ovan nämnda målet HFB m.fl. mot kommissionen, punkterna 151–157 och 206).

28 Begreppet samordnat förfarande avser en form av samordning mellan företag som, utan att ha drivits så långt som till genomförande av ett avtal i snäv bemärkelse, innebär att konkurrensens risker medvetet ersätts med ett praktiskt samarbete dem emellan (domstolens dom av den 8 juli 1999 i mål C-49/92 P, kommissionen mot Anic Partecipazioni, REG 1999, s. I-4125, punkt 115, och i mål C-199/92 P, Hüls mot kommissionen, REG 1999, s. I-4287, punkt 158).

29 Artikel 81.1 EG utgör härvid hinder mot att det förekommer direkta eller indirekta kontakter mellan ekonomiska aktörer som är ägnade antingen att påverka en faktisk eller potentiell konkurrents beteende på marknaden, eller att för en sådan konkurrent avslöja det beteende som den berörda ekonomiska aktören har beslutat eller överväger att själv tillämpa på marknaden, när dessa kontakter har till syfte eller resultat att begränsa konkurrensen (domen i det i punkt 27 ovan nämnda målet Heineken Nederland och Heineken mot kommissionen, punkt 47; se även, för ett liknande resonemang, domen i det i punkt 28 ovan nämnda målet kommissionen mot Anic Partecipazioni, punkterna 116 och 117).

Principerna för bevisvärdering

30 Enligt rättspraxis ska kommissionen lägga fram bevisning för de överträdelser som den har konstaterat och därvid anföra sådan bevisning som krävs för att styrka att de faktiska omständigheter som utgör en överträdelse verkligen har förelegat (domstolens dom av den 17 december 1998 i mål C-185/95 P, Baustahlgewebe mot kommissionen, REG 1998, s. I-8417, punkt 58, och tribunalens dom av den 27 september 2006 i de förenade målen T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP och T-61/02 OP, Dresdner Bank m.fl. mot kommissionen, REG 2006, s. II-3567, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

31 När det gäller räckvidden av domstolsprövningen ska tribunalen, enligt fast rättspraxis, generellt göra en fullständig prövning av huruvida förutsättningarna för tillämpning av artikel 81.1 EG är uppfyllda när en talan om ogiltigförklaring av ett beslut som har antagits med stöd av samma bestämmelse har väckts vid den (se tribunalens dom av den 26 oktober 2000 i mål T-41/96, Bayer mot kommissionen, REG 2000, s. II-3383, punkt 62 och där angiven rättspraxis).

32 Om domstolen härvid anser att det föreligger tvivel ska den döma till fördel för det företag till vilket beslutet om fastställande av överträdelsen riktats. Domstolen kan således inte fastställa att kommissionen har styrkt att den aktuella överträdelsen förelegat om denna fråga enligt domstolen fortfarande är föremål för tvivel, särskilt i samband med en talan om ogiltigförklaring av ett beslut om påförande av böter (tribunalens dom i de i punkt 30 ovan nämnda förenade målen Dresdner Bank m.fl. mot kommissionen, punkt 60, och tribunalens dom av den 12 juli 2011 i mål T-112/07, Hitachi m.fl. mot kommissionen, REU 2011, s. II-3871, punkt 58).

33 I den sistnämnda situationen är det nämligen nödvändigt att beakta principen om oskuldspresumtion, som bland annat följer av artikel 6.2 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, vilken undertecknades i Rom den 4 november 1950. Oskuldspresumtionen är en av de grundläggande rättigheterna i unionsrätten. Med hänsyn till de aktuella överträdelsernas art samt arten och svårighetsgraden av de därtill knutna sanktionerna ska principen om oskuldspresumtion bland annat tillämpas i förfaranden rörande överträdelser av de konkurrensregler som gäller för företag och som kan leda till åläggande av böter eller föreläggande av vite (domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 59; se även, för ett liknande resonemang, domen i de i punkt 30 ovan nämnda förenade målen Dresdner Bank m.fl. mot kommissionen, punkt 61 och där angiven rättspraxis).

34 Kommissionen måste således lägga fram exakt och samstämmig bevisning till stöd för att överträdelsen har ägt rum. Det ska emellertid framhållas att varje del av den bevisning som kommissionen har åberopat inte nödvändigtvis måste motsvara dessa kriterier med avseende på varje del av överträdelsen. Det är tillräckligt att en samlad bedömning av alla indicier som institutionen åberopat motsvarar detta krav (se domen i de i punkt 30 ovan nämnda förenade målen Dresdner Bank m.fl. mot kommissionen, punkterna 62 och 63 och där angiven rättspraxis).

35 De indicier som kommissionen åberopar i det angripna beslutet för att styrka att ett företag överträtt artikel 81.1 EG ska inte beaktas vart och ett för sig, utan som en helhet (se tribunalens dom av den 8 juli 2008 i mål T-53/03, BPB mot kommissionen, REG 2008, s. II-1333, punkt 185 och där angiven rättspraxis).

36 I praktiken tvingas kommissionen ofta styrka att en överträdelse föreligger när bevisläget är svårt, eftersom flera år kan ha förflutit sedan de omständigheter som legat till grund för överträdelsen inträffade, och flera av de företag som är föremål för utredning kan ha underlåtit att samarbeta aktivt med kommissionen. Det ankommer visserligen med nödvändighet på kommissionen att styrka att ett rättsstridigt avtal om fastställande av priser har slutits, men det vore att gå för långt att dessutom fordra att kommissionen förebringar bevisning för det specifika sätt på vilket detta skulle genomföras. Det vore nämligen för enkelt för ett företag som gjort sig skyldigt till en överträdelse att undkomma sanktionsåtgärder om det med framgång kunde åberopa att de upplysningar som framlagts beträffande hur ett rättsstridigt avtal genomförts var vaga, när det styrkts att ett avtal förelegat, och att det haft ett konkurrensbegränsande syfte. Företagen kan försvara sig i en sådan situation under förutsättning att de har möjlighet att kommentera all bevisning som kommissionen åberopat mot dem (tribunalens dom av den 8 juli 2004 i de förenade målen T-67/00, T-68/00, T-71/00 och T-78/00, JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, REG 2004, s. II-2501, punkt 203).

37 När det gäller den bevisning som kan åberopas för att styrka en överträdelse av artikel 81 EG är det nämligen principen om fri bevisprövning som gäller i unionsrätten (tribunalens dom av den 8 juli 2004 i mål T-50/00, Dalmine mot kommissionen, REG 2004, s. II-2395, punkt 72, och domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 64).

38 När det gäller de olika uppgifternas bevisvärde finns det ett enda relevant kriterium för att värdera framlagd bevisning, nämligen dess trovärdighet (domen i det i punkt 37 ovan nämnda målet Dalmine mot kommissionen, punkt 72).

39 Enligt de allmänna reglerna för bevisning beror en handlings trovärdighet och därmed dess bevisvärde på dess ursprung, omständigheterna vid dess upprättande, dess avsedda mottagare och dess innehåll (tribunalens dom av den 15 mars 2000 i de förenade målen T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 och T-104/95, Cimenteries CBR m.fl. mot kommissionen, REG 2000, s. II-491, punkterna 1053 och 1838, och domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen punkt 70).

40 När kommissionens enda underlag för att dra slutsatsen att det föreligger en överträdelse är de berörda företagens beteende på marknaden, räcker det att dessa företag visar att det föreligger omständigheter som, genom att kasta ett annat ljus över de omständigheter som kommissionen har styrkt, gör det möjligt att ge en annan trolig förklaring till dessa omständigheter än den som kommissionen har lagt till grund för sin slutsats att det har skett en överträdelse av unionens konkurrensregler (se, för ett liknande resonemang, domen i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkt 186).

41 I de fall där kommissionen har grundat sig på skriftlig bevisning ankommer det däremot på de berörda företagen att inte endast framlägga ett möjligt alternativ till kommissionens ställningstagande, utan också att visa att bevisningen i det ifrågasatta beslutet är otillräcklig för att fastslå att överträdelsen förelegat (domen i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkt 187). En sådan bevisprövning utgör inte ett åsidosättande av oskuldspresumtionen (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 8 juli 1999 i mål C-235/92 P, Montecatini mot kommissionen, REG 1999, s. I-4539, punkt 181).

42 Eftersom såväl förbudet mot att delta i konkurrensbegränsande förfaranden och avtal som de sanktioner som kan vidtas mot dem som bryter mot förbudet är väl kända, är det vanligt att den verksamhet som dessa förfaranden och avtal medför bedrivs i hemlighet, att mötena äger rum i hemlighet, och att därtill hörande dokumentation begränsas till ett minimum. Det kan följaktligen inte krävas att kommissionen ska förebringa bevisning som på ett uttryckligt sätt påvisar att de berörda aktörerna varit i kontakt med varandra. Även om kommissionen upptäcker sådana handlingar är dessa vanligtvis fragmentariska och spridda, varför det ofta visar sig vara nödvändigt att rekonstruera vissa detaljer med hjälp av slutledning. Förekomsten av ett konkurrensbegränsande förfarande eller avtal kan alltså härledas ur ett antal sammanträffanden och indicier som, när de beaktas tillsammans och annan hållbar förklaring saknas, kan utgöra bevisning för att en överträdelse av konkurrensreglerna har skett (domstolens dom av den 7 januari 2004 i de förenade målen C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mot kommissionen, REG 2004, s. I-123, punkterna 55–57; se domen i de i punkt 30 ovan nämnda förenade målen Dresdner Bank m.fl. mot kommissionen, punkterna 64 och 65 och där angiven rättspraxis).

43 Vid bedömningen av bevisvärdet av skriftlig bevisning bör det dessutom tillmätas stor vikt om en handling har upprättats i omedelbar anslutning till de faktiska omständigheterna (tribunalens dom av den 11 mars 1999 i mål T-157/94, Ensidesa mot kommissionen, REG 1999, s. II-707, punkt 312, och dom av den 16 december 2003 i de förenade målen T-5/00 och T-6/00, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied och Technische Unie mot kommissionen, REG 2003, s. II-5761, punkt 181), eller av en person som direkt har bevittnat dessa omständigheter (domen i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkt 207).

44 En handling som saknar datum eller underskrift eller som är otydligt skriven fråntas inte hela sitt bevisvärde om dess ursprung, tidpunkt och innehåll kan fastställas med tillräcklig säkerhet (tribunalens dom av den 13 december 2006 i de förenade målen T-217/03 och T-245/03, FNCBV m.fl. mot kommissionen, REG 2006, s. II-4987, punkt 124; se även, för ett liknande resonemang, tribunalens dom av den 10 mars 1992 i mål T-11/89, Shell mot kommissionen, REG 1992, s. II-757, punkt 86; svensk specialutgåva, volym 12, s. II-47).

45 Av principen om fri bevisprövning följer att avsaknad av skriftlig bevisning visserligen kan visa sig vara relevant vid den sammantagna bedömningen av de indicier som kommissionen har åberopat, men att blott en sådan avsaknad inte medför att det berörda företaget kan kullkasta kommissionens påståenden genom att lämna en alternativ förklaring till de faktiska omständigheterna. Så är nämligen endast fallet om den bevisning som kommissionen har lagt fram inte styrker överträdelsens existens på ett sådant sätt att det inte föreligger något tvivel och inte krävs någon tolkning (domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 65; se även, för ett liknande resonemang, tribunalens dom av den 12 september 2007 i mål T-36/05, Coats Holdings och Coats mot kommissionen, ej publicerad i rättsfallssamlingen, punkt 74).

46 Det finns inte heller någon unionsrättslig bestämmelse eller allmän princip som utgör hinder för kommissionen att åberopa uttalanden från företag som klandras för att ha deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan mot ett annat företag. Om så inte vore fallet skulle det vara omöjligt för kommissionen att styrka beteenden som strider mot artikel 81 EG, vilket vore oförenligt med kommissionens uppgift att övervaka att dessa bestämmelser tillämpas på rätt sätt. (domen i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkt 192, och domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 67).

47 När det gäller uttalanden kan ett särskilt högt bevisvärde tillmätas de uttalanden som för det första är trovärdiga, för det andra görs i ett företags namn, för det tredje görs av en person som på grund av sitt yrke är skyldig att handla i det företagets intresse, för det fjärde strider mot intresset hos den som gör uttalandet, för det femte görs av en person som direkt har bevittnat de omständigheter som nämns i uttalandet och för det sjätte redovisas skriftligen och på ett genomtänkt och välövervägt sätt (domen i

det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 71; se även, för ett liknande resonemang, domen i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkterna 205–210).

48 Ett uttalande från ett företag som anklagas för att ha deltagit i en kartell, vars riktighet har bestritts av flera andra berörda företag, kan emellertid inte anses utgöra tillräcklig bevisning för att de sistnämnda har gjort sig skyldiga till överträdelsen, om detta inte stöds av annan bevisning. Lägre krav på stödbevisningen kan emellertid ställas för det fall de aktuella uttalandena är trovärdiga (domen i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkterna 219 och 220, och domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 68).

49 Viss vaksamhet mot uppgifter som de huvudsakliga deltagarna i en olaglig kartell har lämnat frivilligt kan visserligen i allmänhet vara på sin plats, eftersom sådana deltagare tenderar att vilja förringa betydelsen av sin egen del i överträdelsen och överdriva betydelsen av andras. Att ett företag ansöker om att få immunitet eller nedsättning av bötesbeloppet enligt 2002 års meddelande om samarbete medför emellertid inte med nödvändighet att det företaget får incitament att förvanska bevisningen avseende övriga kartellmedlemmars deltagande. Om ett företag försöker vilseleda kommissionen kan detta nämligen leda till att dess uppriktighet och samarbetsvilja ifrågasätts, vilket kan äventyra företagets möjligheter att fullt ut dra fördel av 2002 års meddelande om samarbete (domen i det i punkt 32 ovan nämnda målet Hitachi m.fl. mot kommissionen, punkt 72; se även, för ett liknande resonemang, tribunalens dom av den 16 november 2006 i mål T-120/04, Peróxidos Orgánicos mot kommissionen, REG 2006, s. II-4441, punkt 70).

50 Tribunalen anser i synnerhet att om någon medger att denne gjort sig skyldig till en överträdelse och därmed tillstår omständigheter som ligger utanför vad som skulle gå att sluta sig till direkt utifrån de ifrågavarande handlingarna, utvisar detta förhållande, om inte motsatsen framgår av särskilda omständigheter, att denne har beslutat sig för att säga sanningen. Uttalanden som går emot den som avgett dem ska sålunda i princip anses utgöra särskilt trovärdig bevisning (tribunalens dom i de i punkt 36 ovan nämnda förenade målen JFE Engineering m.fl. mot kommissionen, punkterna 211 och 212, av den 26 april 2007 i de förenade målen T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 och T-136/02, Bolloré m.fl. mot kommissionen, REG 2007, s. II-947, punkt 166, och av den 8 juli 2008 i mål T-54/03, Lafarge mot kommissionen, ej publicerad i rättsfallssamlingen, punkt 59).

51 Ovannämnda rättspraxis kan tillämpas analogt på artikel 53 i EES-avtalet.

Beskrivningen i det angripna beslutet av den första delen av överträdelsen

52 Det ska inledningsvis erinras om att kommissionen i skäl 2 i det angripna beslutet, under rubriken ”Sammanfattning av överträdelsen”, angav att de företag som beslutet riktade sig till hade deltagit i en enda komplex och fortlöpande överträdelse av artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet. Den första delen av överträdelsen bestod i ”avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser och utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation” som rörde paraffinvax. Enligt det angripna beslutet deltog sökanden endast i den första delen av överträdelsen.

53 I det angripna beslutet, under rubriken ”4.1. Grundläggande principer och kartellens verksamhet” har kommissionen i skälen 106 och följande skäl beskrivit den första delen av överträdelsen på följande sätt:

”…

(106)
De tekniska mötena har alltid delats upp i två delar. En inledande diskussion avseende tekniska frågor följdes av diskussioner av konkurrensbegränsande karaktär om bland annat fastställande av priser, uppdelning av marknader och kunder (i vissa fall) och utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation, såsom uppgifter om den aktuella och framtida prispolitiken, kunder, produktionskapaciteter och försäljningsvolymer.

(107)
Diskussionerna avseende priset och potentiella prishöjningar ägde i allmänhet rum i slutet av de tekniska mötena. Sasol inledde i allmänhet diskussionerna om priset men därefter diskuterades priset och strategierna för prispolitiken av samtliga deltagare i tur och ordning. … Diskussionerna avsåg prishöjningar och riktpriser för enskilda kunder, allmänna prishöjningar, minimipriser och riktpriser för hela marknaden. … Prishöjningarna fastställdes vanligtvis i absoluta tal och inte i procent (till exempel 60 euro per ton för fullraffinerat paraffinvax). … Minimipriserna fastställdes inte enbart då det fanns ett avtal om prishöjning, utan även när en prishöjning inte kunde genomföras (till exempel under en period som präglades av prissänkningar). …

…

(109)
Företrädarna för företagen utbytte dessutom känslig affärsinformation och avslöjade sina allmänna strategier. ..

(110)
Med undantag för MOL, företräddes företagen av personer i företagen som hade befogenhet att utarbeta en prisstrategi för sitt företag och att fastställa priser för enskilda kunder. …

(111)
Vid de flesta av de tekniska mötena avsåg diskussionerna om priser i allmänhet paraffinvax … och sällan enbart olika sorter av paraffinvax (såsom fullraffinerat paraffinvax, halvraffinerat paraffinvax, vaxblandningar, specialistvax, fast paraffinvax och paraffinvax som genomgått hydrofining). Det stod dessutom klart för samtliga företag att priset för samtliga sorter paraffinvax skulle öka med samma belopp eller samma procentsats. …

…

(113)
Resultatet av de tekniska mötena genomfördes i allmänhet genom att kunderna underrättades om prishöjningar eller om att existerande priser inte längre gällde. … Tillfälligt fusk och bristande efterlevnad diskuterades vid senare möten (se till exempel skälen 149 och 157). I allmänhet tog ett av de företrädda företagen initiativet och började höja sina priser. Det rörde sig i allmänhet om Sasol, men detta företag bad ibland en annan deltagare att börja. Strax efter det att ett företag hade underrättat kunderna om sin avsikt att höja priset, följde övriga leverantörer efter och tillkännagav också prishöjningar. … De personer som företrädde företagen vid de tekniska mötena underrättade de andra om de åtgärder som vidtagits för att genomföra resultatet av de tekniska mötena. Detta skedde muntligen … eller genom att en kopia på tillkännagivanden om prishöjningar eller om att de berörda priserna inte längre gällde skickades till ett annat [deltagande] företag eller till alla andra [deltagande] företag. Kommissionen har nämligen upptäckt att sådana tillkännagivanden har utbytts mellan parterna. Ett urval av omkring 150 skrivelser av denna typ har identifierats, vilka cirkulerade bland deltagarna under en period av sex veckor efter de tekniska mötena. … Enligt ett avtal fick de företrädda företagen inte utnyttja en överenskommen prishöjning för att öka sina marknadsandelar. … Detta har inte bestritts i svaren på meddelandet om invändningar.”

54 I punkt 4.2 i det angripna beslutet, med rubriken ”Utförlig redogörelse avseende de tekniska mötena”, upprättade kommissionen inledningsvis en sammanfattande tabell där orten och tidpunkten för de tekniska mötena samt de deltagande företagen angavs (skäl 124 i det angripna beslutet). Därefter prövade kommissionen den bevisning som fanns för vart och ett av de tekniska mötena (skälen 126–177 i det angripna beslutet).

55 Under rubriken ”5.3. Den aktuella överträdelsens art” i det angripna beslutet angav kommissionen de principer för kvalificeringen av det konkurrensbegränsande beteendet som skulle tillämpas:

”5.3.1 Principer …

(205)
Kommissionen behöver inte avgöra om en komplex överträdelse som pågått under lång tid är ett avtal [eller] ett samordnat förfarande. Begreppen avtal och samordnade förfaranden är vaga och kan överlappa varandra. Det konkurrensbegränsande beteendet kan också variera från en tid till en annan, eller så kan dess mekanismer anpassas eller förstärkas för att beakta nya tendenser. Det kanske inte ens är möjligt att göra en sådan åtskillnad, eftersom en överträdelse kan uppvisa drag hos båda dessa former av förbjudet beteende, medan vissa av dess yttringar kan beskrivas snarare som det ena än det andra. Det vore dock onaturligt att dela upp ett sådant fortlöpande beteende, som karakteriseras av ett enda syfte, genom att behandla det som ett antal separata överträdelser. En kartell kan därför vara ett avtal och ett samordnat förfarande på samma gång. I artikel 81 [EG] finns ingen särskild kvalificering när det gäller en komplex överträdelse av det slag som beskrivs i förevarande beslut. …

(206)
Om det finns flera deltagare i den konkurrensbegränsande samverkan vars konkurrensbegränsande beteende, med beaktande av varaktigheten, skulle kunna vara ett avtal eller ett samordnat förfarandet (komplexa överträdelser) behöver kommissionen inte exakt avgöra till vilken kategori varje typ av beteende hör.”

56 Under samma rubrik i det angripna beslutet beskrev kommissionen även vad överträdelsen bestod i på följande sätt:

”5.3.2 Tillämpning

(210)
Genom de fakta som beskrivits i kapitel 4 i detta beslut kan det konstateras att samtliga företag som är föremål för förevarande förfarande deltog i kartellverksamhet avseende paraffinvax och, för de företag som angetts i skäl 2, råparaffin … och att de regelbundet deltog i möten vid vilka följande frågor diskuterades:

1) Fastställande av priser.

2) … uppdelning av kunder och/eller marknader.

3) Utlämnande och utbyte av känslig affärsinformation, framför allt om kunder, prissättning, produktionskapaciteter och försäljningsvolymer …

5.3.2.2 Fastställande av priser

(240)
Av skälen 98, 107, 126, 128, 131, 133, 135, 137, 139, 140, 142, 145, 147, 149, 152, 153, 156, 157, 163, 168, 174, 176 och 177 framgår att de berörda företagen fastställde minimipriser och kom överens om prishöjningar (fastställande av priser).

(241)
ExxonMobil, Repsol, Sasol och Shell har bekräftat att förfaranden för fastställande av priser har ägt rum (se skäl 107) och bekräftade återigen dessa uppgifter under det muntliga hörandet samt i sitt skriftliga svar på meddelandet om invändningar.”

57 I skäl 298 i det angripna beslutet drog kommissionen följande slutsats om Enis deltagande i kartellen:

”Som det framgår av kapitel 4 deltog Eni i ett möte år 1997 samt i elva möten mellan februari 2002 och februari 2005. Mötet år 1997 (se skäl 145) resulterade i ett avtal om priser i den mening som avses i artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet. När det gäller mötena efter februari 2002 (se skälen 165–178) drar kommissionen, mot bakgrund av tillgänglig bevisning och den allmänna beskrivningen av hur de tekniska mötena vanligen gick till, slutsatsen att Eni närvarade vid, deltog i och bidrog till fastställandet av priser och utbytet av känslig information. Eftersom Eni efter år 2002 deltog i elva möten av tretton, anser kommissionen att Eni kände till, eller borde ha känt till, de tekniska mötenas konkurrensbegränsande syfte och de åtgärder som vidtogs vid dem. Även om det inte finns någon bevisning för att Eni deltog i mötena den 14 och 15 januari 2004 och den 11 och 12 maj 2004, anser kommissionen att det har styrkts att Eni fortlöpande deltog i överträdelsen under perioden från och med den 21 och 22 februari 2002 till och med den 28 april 2005 … Kommissionen anser framför allt att de händelser som beskrivs i skäl 165 visar att Eni beaktade den information som erhölls om konkurrenternas beteende på marknaden, anpassade sitt eget beteende och vidtog genomförandeåtgärder. Denna situation kan betraktas som ett samordnat förfarande.”

Huruvida Eni deltog i kartellen på grund av företagets närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997

58 Sökanden har gjort gällande att kommissionen inte kan anse att Eni deltog i kartellen enbart på grundval av att företaget närvarade vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997. Enis närvaro förklaras av att dess företrädare besökte Hamburg för legitima förhandlingar med Sasol. Företrädaren i fråga tog dessutom avstånd från det tekniska mötets konkurrensbegränsande innehåll.

Bevisprövning

59 I skäl 145 i det angripna beslutet som rör det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 hänvisade kommissionen till Sasols redogörelse från ”Blauer Salon-mötet”, vilken innehåller följande uppgifter:

.	”Datum	Höjning	Minimipris
√ SCHS, D	.	.	.
√ Dea, D	.	.	.
√ SRS-Tuda, D	.	.	.
√ MOL, HU	1.1.	.	.
√ Total, F	1.1.	DEM 10,-	DEM 120
Mobil-Bp, F	.	.	.

√ Repsol, E	.	.	.
√ Agip, I	1.1.	DEM 10”	.

60 Enligt Sasols förklaringar visar redogörelsen att alla deltagare åtog sig att höja priset från 10 till 12 tyska mark (DEM) per 100 kg, att Total och Agip önskade höja priset med 10 DEM och att detta ledde till ett minimipris på 120 DEM per 100 kg, i vart fall för Total.

61 Storleken på och tidpunkten för höjningarna har i alla delar bekräftats genom två anteckningar avseende mötet som återfanns i MOL:s lokaler.

62 På grundval av dessa handlingar och förklarande uttalanden från företagen drog kommissionen, i skäl 145 i det angripna beslutet, följande slutsats:

”[D]e deltagande företagen enades om en strategi för att harmonisera och höja priserna. Anteckningarna avser både paraffinvax och råparaffin. Av [MOL:s] anteckningar framgår dessutom att företagen utbytte information om bibehållande av priser och en allmän prisstrategi.”

63 Det ska härvid för det första påpekas att enligt uttalanden av Sasol och Repsol hade det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 ett konkurrensbegränsande innehåll. Sasol har dessutom tolkat de handlingar som kommissionen har funnit och har bland annat preciserat att samtliga deltagare åtog sig att höja priserna (se punkt 60 ovan). Dessa uttalanden gjordes efter moget övervägande på grundval av vittnesmål från personer som hade deltagit i de tekniska mötena och innehåller även anklagelser mot de företag i vars namn de gjorts. De är således särskilt trovärdiga i den mening som avses i den rättspraxis som anges i punkt 47 ovan.

64 Det ska för det andra påpekas att innehållet i de diskussioner som fördes vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 är särskilt väldokumenterat genom MOL:s anteckningar och Sasols redogörelse från ”Blauer Salon-mötet”. Det ska tilläggas att, som kommissionen påpekade i skäl 215 i det angripna beslutet, MOL:s anteckningar gjordes under mötena av den person som deltog i mötena och innehållet i anteckningarna är strukturerat och relativt detaljerat. De har således ett mycket högt bevisvärde. När det gäller Sasols redogörelser från ”Blauer Salon-mötena” rör det sig om dokument från tiden för omständigheterna vilka har upprättats *in tempore non suspecto*, det vill säga kort efter varje tekniskt möte. Även om den person som nedtecknat dem inte var närvarande vid de tekniska mötena har personen i fråga grundat sig på uppgifter som erhållits från en deltagare. Även dessa redogörelser har således ett högt bevisvärde.

65 Tribunalen konstaterar således att all den bevisning som kommissionen lade fram i skäl 145 i det angripna beslutet styrker att deltagarna faktiskt enades om prishöjningar för paraffinvax vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997.

Enis närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 och huruvida företaget tog avstånd från mötets konkurrensbegränsande innehåll

66 Sökanden har inte bestritt att företagets företrädare, DS., deltog vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997.

67 Sökanden har emellertid gjort gällande att DS. endast av en tillfällighet närvarade vid detta tekniska möte. Efter ett bilateralt möte med en företrädare för Sasol, som var kund till Eni, inbjöd denne Enis företrädare att även delta i ett möte i större skala som Sasol anordnat med andra europeiska paraffintillverkare.

68 Sökanden tog dessutom avstånd från det tekniska mötets konkurrensbegränsande innehåll. Eftersom DS. inte var intresserad av frågor rörande tillämpade priser och erbjudna kvantiteter, deltog han inte i diskussionen, utan stannade endast av artighet mot Sasol kvar till slutet av mötet. Han klargjorde emellertid redan från början för sina kolleger vid Sasol att varken Eni eller han själv var intresserade av sådana möten, såsom det framgår av hans uttalande. Den omständigheten att Sasol förstod att han tog avstånd visas av att Eni därefter inte inbjöds till några tekniska möten förrän den 21 februari 2002. Eni sade dessutom till och med upp sitt medlemskap i förbundet European Wax Federation (EWF) den 12 juni 1998.

69 När det gäller överenskommelser som till sin art är konkurrensbegränsande och som, såsom i förevarande fall, ingås vid möten mellan konkurrerande företag föreligger det enligt rättspraxis en överträdelse av artikel 81 EG när dessa möten har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen och således är avsedda att på ett konstlat sätt reglera marknaden. I ett sådant fall räcker det för kommissionen att visa att det berörda företaget deltog i möten där överenskommelser av konkurrensbegränsande art ingicks för att det ska anses bevisat att företaget deltog i kartellen. När deltagandet i dessa möten är bevisat, åligger det företaget att anföra omständigheter som visar att det deltog i mötena utan någon som helst konkurrensbegränsande avsikt genom att styrka att företaget hade förklarat för sina konkurrenter att det deltog i mötena med en annan inställning än dessa (domstolens dom i de i punkt 29 ovan nämnda förenade målen Aalborg Portland m.fl. mot kommissionen, punkt 81, och av den 25 januari 2007 i de förenade målen C-403/04 P och C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries och Nippon Steel mot kommissionen, REG 2007, s. I-729, punkt 47).

70 Skälet för denna regel är att ett företag, genom att delta i mötet utan att öppet ta avstånd från det som där avhandlas, ger övriga deltagare intryck av att det instämmer i vad som beslutas på mötet och att företaget kommer att rätta sig därefter (domen i de i punkt 42 ovan nämnda förenade målen Aalborg Portland m.fl. mot kommissionen, punkt 82, och domen i de i punkt 69 ovan nämnda förenade målen Sumitomo Metal Industries och Nippon Steel mot kommissionen, punkt 48).

71 Det ska påpekas att det i både MOL:s anteckningar och Sasols redogörelse från ”Blauer Salon-mötet” hänvisas till Eni, eftersom där nämns såväl namnet på bolaget Agip, som är Enis dotterbolag med verksamhet inom paraffinvaxtillverkning, som Agips planerade prishöjningsåtgärd (enligt MOL:s anteckningar 100 DEM per ton, och enligt ”Blauer Salon-redogörelsen” 10 DEM per 100 kg) och det planerade datumet för prishöjningen (den 1 januari 1998). Överensstämmelsen mellan anteckningarna avseende dessa uppgifter visar utan någon tvekan att Enis företrädare faktiskt informerade om den planerade prishöjningen på de av företagets produkter som motsvarade paraffinvax och datumet för denna, precis som företrädarna för de andra företag som närvarade vid detta tekniska möte. Detta konstaterande styrks även av Sasols uttalande att tabellerna i handlingarna i fråga ska tolkas så, att samtliga deltagare åtog sig att höja priserna från 10 till 12 DEM per 100 kg (se punkt 60 ovan).

72 Enligt vad sökanden har angett nöjde sig DS. dessutom med att enbart förklara för Sasols företrädare att han inte hade något intresse av mötet. Den omständigheten att åtgärden i fråga och datumet för Enis planerade prishöjning nämns i anteckningar som två företag sammanställt oberoende av varandra, och i vilka innehållet i diskussionerna vid det tekniska mötet återges, visar att de övriga mötesdeltagarna ansåg att Eni anslöt sig till de konkurrensbegränsande överenskommelserna. Sökandens argument att Eni öppet tog avstånd från det tekniska mötets konkurrensbegränsande innehåll kan således inte godtas.

Slutsats om sökandens deltagande i kartellen den 30 och 31 oktober 1997

73 På grundval av ovanstående bedömning konstaterar tribunalen att sökanden deltog i ett tekniskt möte den 30 och 31 oktober 1997 som handlade om den första delen av överträdelsen, det vill säga avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser samt utbyte och utlämnande av känslig

affärsinformation som rörde paraffinvax. Utöver den direkta bevisningen för att sökanden deltog i överenskommelserna om fastställande av priser för paraffinvax konstaterar tribunalen även att sökanden inte öppet tog avstånd från det nämnda tekniska mötets konkurrensbegränsande innehåll. Det var således korrekt av kommissionen att fastställa att sökanden deltog i den första delen av överträdelsen den 30 och 31 oktober 1997.

74 De övriga argument som sökanden har anfört påverkar inte denna slutsats.

75 När det gäller den omständigheten att sökanden inte inbjöds av Sasol till senare tekniska möten och att sökanden sade upp sitt medlemskap i EWF, räcker det att påpeka att kommissionen i det angripna beslutet vid fastställandet av den period under vilken överträdelsen ägde rum tog vederbörlig hänsyn till den omständigheten att Eni inte inbjöds till de senare tekniska mötena. Kommissionen konstaterade endast att Eni hade deltagit i kartellen den 30 och 31 oktober 1997, och räknade inte in perioden efter det tekniska mötet i fråga i överträdelseperioden.

76 Det samma gäller sökandens argument att kommissionen har misstagit sig vad gäller Enis prishöjning efter det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997. Eftersom det inte har fastställts att Eni deltog i kartellen under perioden från den 1 november 1997 till den 20 februari 2002, kan argumenten avseende Enis prishöjning den 1 januari 1998 inte påverka giltigheten av konstaterandet att Eni deltog i kartellen den 30 och 31 oktober 1997, vilket tydligt bekräftas av den bevisning som kommissionen innehar.

77 Sökanden kan slutligen inte heller vinna framgång med argumentet att det var fel av kommissionen att på grundval av företagets närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 fastställa att Eni hade deltagit i ett fortlöpande avtal eller ett fortlöpande samordnat förfarande. Tribunalen påpekar härvid att adjektivet ”fortlöpande” i artikel 1 i det angripna beslutet används eftersom det har fastställts att Eni deltog i kartellen under mer utsträckta perioder, eftersom företaget regelbundet närvarade vid tekniska möten mellan företagen. Det har i Enis fall fastställts att företaget deltog i ett fortlöpande avtal eller ett fortlöpande samordnat förfarande under perioden från den 21 februari 2002 till den 28 april 2005. Kommissionen kunde däremot på goda grunder, utan att visa att kriterierna för en fortlöpande överträdelse var uppfyllda, fastställa att Eni deltog i kartellen den 30 och 31 oktober 1997, eftersom den innehade direkt bevisning rörande det tekniska mötet i fråga.

78 Mot bakgrund av det ovan anförda fastställer tribunalen kommissionens konstaterande att sökanden deltog i överträdelsen den 30 och 31 oktober 1997.

Huruvida Eni deltog i överträdelsen mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005

79 Sökanden har medgett att företaget deltog i tio tekniska möten mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005. Sökanden anser emellertid att kommissionen inte på grundval av företagets närvaro vid dessa tekniska möten kan dra slutsatsen att företaget deltog i ett avtal eller samordnat förfarande som syftade till att fastställa priser (den första delgrunden) och/eller till utbyte av känslig information (den andra delgrunden).

Påståendet att Eni inte deltog i ett avtal eller samordnat förfarande som syftade till att fastställa priserna för paraffinvax

– Bevisprövning

80 Sökanden har gjort gällande att kommissionen inte har bevisat att sökanden deltog i ett avtal eller samordnat förfarande som syftade till att fastställa priserna för paraffinvax.

81 Det ska för det första påpekas att kommissionen innehar bevisning för att det vid de tekniska mötena i allmänhet åtminstone fördes en diskussion om priserna.

82 Det framgår särskilt av Sasols uttalande av den 12 maj 2005 att de tekniska mötena i allmänhet gav upphov till kartellverksamhet, eftersom man där diskuterade prishöjningar och prissänkningar för paraffinvax och utbytte information om bruttopriser och kapacitetsplanläggning.

83 Enligt Repsols uttalande av den 19 maj 2005 diskuterades de prisnivåer för paraffinvax som tillämpades av deltagarna vid de tekniska mötena.

84 Shell förklarade att samtliga tekniska möten avsåg fastställande av priser. Enligt Shells uttalande av den 14 juni 2006 hade priserna för paraffinvax – i vart fall sedan år 1999 när företagets företrädare, som avlagt vittnesmål, började delta i de tekniska mötena – aldrig beslutats ensidigt, utan alltid fastställts gemensamt av konkurrenterna vid de tekniska mötena.

85 Samma företag bekräftade även i samma uttalanden att deltagarna vid flera tekniska möten rent faktiskt hade kommit överens om minimipriser eller prishöjningar, ibland även prishöjningsåtgärder.

86 Dessa uttalanden, som kommissionen för övrigt hänvisade till i bland annat skälen 107 och 113 i det angripna beslutet, gjordes efter moget övervägande på grundval av vittnesmål från personer som hade deltagit i de tekniska mötena och innehåller även anklagelser mot de företag i vars namn de gjorts. Dessutom överensstämmer uttalandena i stora drag med beskrivningen av överträdelsen, vilket ytterligare ökar deras trovärdighet. De är således särskilt trovärdiga i den mening som avses i den rättspraxis som anges i punkt 47 ovan.

87 Det ska dessutom betonas att det i de uttalanden som anges i punkterna 82–84 ovan samt i de andra uttalanden som det hänvisas till i skälen 107, 109, 111 och 113 i det angripna beslutet och ur vilka kommissionen har presenterat utdrag som svar på en skriftlig fråga från tribunalen, hänvisas till Enis närvaro vid de tekniska mötena i fråga och till Enis företrädares deltagande i de diskussioner som fördes där.

88 Sökanden har emellertid gjort gällande att kommissionen inte tog hänsyn till ett stycke i Shells uttalande av den 14 juni 2006 där det anges att ”när det gäller de priser som man enades om vid det tekniska mötet vet [S.] inte om Eni och Repsol, vilka har haft en ganska passiv roll under de tekniska mötena, instämde i det datum och det belopp som man enades om för prishöjningen”. Sökanden drar av detta slutsatsen att det inte finns någon bevisning för att Eni följde de prisöverenskommelser som beslutades vid de tekniska mötena.

89 Det ska påpekas att Shell i samma uttalande även nämnde Eni bland de företag som kom överens om prishöjningarna och minimipriserna. I uttalandet anges att MOL, Repsol och Eni inte skickade några skrivelser om prishöjningar till kunderna efter de tekniska mötena, utan i stället meddelade prishöjningarna muntligen.

90 Detta uttalande är således en del av bevisningen för att Eni deltog i kartellen och särskilt i avtalen eller de samordnade förfarandena avseende fastställande av priser för paraffinvax. Att S., som företrädde Shell, inte är säker på hur Eni närmare genomförde avtalen kan inte frånta övriga uttalanden, vilka visar att Eni deltog i sådana avtal eller samordnade förfaranden, deras bevisvärde.

91 Tribunalen konstaterar för det andra att de i punkterna 82–84 ovan nämnda uttalandena finner stöd i skriftliga anteckningar från de tekniska mötena som kommissionen återfann vid inspektionerna, till vilka sökanden hade tillgång under det administrativa förfarandet och vilka delvis citeras bland annat i skälen 165 och 177 i det angripna beslutet. När det gäller Enis anteckningar, vilka citeras i skäl 165 i det angripna beslutet, rör det sig om ett dokument från tiden för överträdelsen vilket har upprättats *in tempore non suspecto*, det vill säga kort efter det tekniska möte som de hänför sig till. De har

således ett högt bevisvärde. MOL:s anteckningar, som citeras i skäl 177 i det angripna beslutet är handskrivna anteckningar som gjordes under mötena av personer som deltog i mötena, och innehållet i anteckningarna är strukturerat och relativt detaljerat. De har således ett mycket högt bevisvärde.

92 När det gäller innehållet i Enis anteckningar avseende det tekniska mötet den 21 och 22 februari 2002 citerade kommissionen i skäl 165 i det angripna beslutet följande avsnitt:

”Vid mötet, som genomfördes i en mycket öppen anda, bekräftades möjligheten att – även med hänsyn till olikheterna på de enskilda marknaderna och de olika produkt- och marknadsstrategierna – öka intäkterna genom de åtgärder som vi redan har vidtagit. Vi kan följaktligen fortsätta de pågående åtgärderna för översyn av avtalsbestämmelserna och de relativa priserna vilka naturligtvis involverar våra största kunder och paraffindistributörer.”

93 Enligt det angripna beslutet visar innehållet i dessa anteckningar att diskussioner fördes om prisnivåerna för paraffinvax.

94 Tribunalen bekräftar denna tolkning. Den omständigheten att det i Enis anteckningar anges att man ska fortsätta prisöversynen såsom det diskuterats vid mötet visar att deltagarna utbytte prisuppgifter vid mötet. Detta bekräftas för övrigt av Shells uttalande av den 30 mars 2005, i vilket det tekniska mötet i fråga finns med i en förteckning med rubriken ”Översikt över möten och meddelanden om priser”.

95 Sökanden har gjort gällande att anteckningarna i fråga visar att företaget fastställde sin affärsstrategi oberoende av de tekniska mötena. Som det framgår av den sista delen av utdraget i punkt 92 ovan hade företaget redan beslutat att ändra sin affärsstrategi innan någon som helst kontakt hade knutits med de europeiska konkurrenterna.

96 Tribunalen anser att denna förklaring inte är rimlig med hänsyn till ordalydelsen i utdraget i fråga.

97 Enis bekräftande av att det, enligt de uppgifter som erhållits vid ”mötet, som genomfördes i en mycket öppen anda” och vars konkurrensbegränsande karaktär har erkänts av Shell och Sasol oberoende av varandra, var möjligt att fortsätta att öka intäkterna tack vare en ”översyn av avtalsbestämmelserna och de relativa priserna”, visar utom rimligt tvivel att Eni hade nytta av de prisuppgifter som företaget erhöll vid det tekniska mötet och att uppgifterna kunde påverka dess affärsbeteende.

98 Tribunalen ska vidare även granska MOL:s anteckningar avseende det tekniska mötet den 23 och 24 februari 2005 i Hamburg vid vilket Eni närvarade, vilka citeras i skäl 177 i det angripna beslutet.

99 I nämnda anteckningar anges följande:

”ExxonMobil	[=1 april]	15 euro/t
Shell	Höjt pris	
Sasol	[= 12 april]	Prishöjning”

100 Sasol har förklarat att en prishöjning diskuterades och att Sasol sände ett meddelande om sin egen prishöjning till övriga deltagare. Såväl Shell som Sasol har, i de uttalanden som det hänvisas till i det angripna beslutet, betecknat mötet som samordnande.

101 Mot denna bakgrund konstaterar tribunalen att kommissionen från tiden för de faktiska omständigheterna innehar handskrivna anteckningar om de avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser för paraffinvax som ingicks vid de tekniska möten vid vilka Eni närvarade.

– Enis närvaro vid de konkurrensbegränsande mötena och den omständigheten att företaget inte tog avstånd från mötenas konkurrensbegränsande innehåll

102 Under den huvudsakliga period då sökanden deltog i överträdelsen, det vill säga mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005 företräddes sökanden, enligt det angripna beslutet, av MO vid elva av de tretton tekniska möten som ägde rum. Sökanden har medgett sin närvaro vid tio tekniska möten, men har bestritt att företaget deltog den 27 och 28 februari 2003 i München.

103 Det är således utrett att sökanden deltog vid tio av de tretton tekniska möten som ägde rum mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005.

104 För att det ska anses bevisat att ett företag deltagit i en kartell räcker det, enligt den rättspraxis som anges i punkterna 69 och 70 ovan , att kommissionen visar att företaget deltog i möten där överenskommelser av konkurrensbegränsande art ingicks. När deltagandet i dessa möten är bevisat åligger det företaget att anföra omständigheter som visar att det deltog i mötena utan någon som helst konkurrensbegränsande avsikt genom att styrka att företaget hade förklarat för sina konkurrenter att det deltog i mötena med en annan inställning än dessa. Skälet för denna regel är att ett företag, genom att delta i mötet utan att öppet ta avstånd från det som där avhandlas, ger övriga deltagare intryck av att det instämmer i vad som beslutas på mötet och att företaget kommer att rätta sig därefter.

105 I förevarande fall har sökanden emellertid inte hävdat att företaget öppet tog avstånd från det som avhandlades vid de konkurrensbegränsande mötena.

106 Det ska betonas att när det finns direkt bevisning för att avtal eller samordnade förfaranden förekom vid de tekniska möten som sökanden deltog i utan att öppet ta avstånd från mötenas konkurrensbegränsande innehåll, räcker detta i sig för att styrka sökandens ansvar för en överträdelse av artikel 81 EG.

107 I förevarande fall innehar kommissionen bevisning för att avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser samt utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation som rörde paraffinvax förekom vid de tekniska möten vid vilka sökanden närvarade.

– Påståendet att sökanden inte hade något intresse av att delta i avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser för paraffinvax

108 Sökanden har åberopat att företaget inte hade något intresse av att delta i kartellen. Eftersom företaget har hela sin verksamhet på den italienska marknaden för paraffinvax, vilken kännetecknas av en efterfrågan som är mycket större än den nationella produktionen, har det alltid lyckats få avsättning för hela sin produktion på nämnda marknad. Dessutom var en volym på 60–70 procent av tillverkningen avsedd för företagets huvudsakliga kunder, det vill säga återförsäljaren SIMP och bearbetningsföretaget SER. Affärsförbindelserna med dessa reglerades från och med den 1 januari 2004 respektive den 1 januari 2005 genom avtal, i vilka föreskrevs ”priser kopplade till de noteringar som anges i de officiella ICIS-LOR-bulletinerna”. Priserna baserade sig således direkt eller indirekt på genomsnittspriserna för paraffinvax ”Chinese Origin CIF NWE” (priser cif NWE för produkter med ursprung i Kina).

109 Eni hade således inget intresse av att delta i kartellverksamhet med andra europeiska producenter, eftersom företaget inte kunde dra någon fördel av gemensamt fastställda prisnivåer som var för höga för att kunna tillämpas i praktiken. Enis största affärsproblem berodde på inflödet av billig kinesisk import till Italien, vilket kartellen inte kunde göra något åt.

110 Eni hade inte heller något intresse av att delta i kartellverksamhet som syftade till en allmän prishöjning på kartellmedlemmarnas nationella marknader, eftersom företaget inte hade kapacitet att exportera till andra medlemsstater. Inte heller behövde de konkurrerande producenterna komma överens med Eni om de ville höja sina försäljningspriser i Italien, eftersom det fanns en efterfrågan på importerat paraffinvax på den italienska marknaden.

111 I detta hänseende räcker det att påpeka att enligt rättspraxis föreligger en överträdelse oavsett huruvida det låg i de berörda företagens ekonomiska intresse att ingå ett avtal eller uppnå ett samordnat förfarande. Ett sådant argument från sökanden kan inte förmå tribunalen att ställa hårdare krav på kommissionens bevisning. När kommissionen har lyckats finna skriftlig bevisning till stöd för den påstådda överträdelsen, och denna bevisning, tillsammans med företagens uttalanden, framstår som tillräcklig för att, liksom i förevarande fall, visa att det förelåg en överenskommelse av konkurrensbegränsande art, är det inte nödvändigt att pröva huruvida ifrågavarande företag hade något kommersiellt intresse av nämnda överenskommelse (se, för ett liknande resonemang, domen i de i punkt 69 ovan nämnda förenade målen Sumitomo Metal Industries och Nippon Steel mot kommissionen, punkterna 44–46).

112 Sökandens argument är dessutom fullständigt orimligt, eftersom sökanden under en period av mer än tre år regelbundet deltog i tekniska möten, vilkas konkurrensbegränsande innehåll har erkänts av fyra företag oberoende av varandra som deltog i kartellen. Sökanden har inte förklarat hur en förnuftig operatör kunde förmås att delta i olagliga förfaranden och därigenom riskera att påföras betydande böter utan att ha någon möjlighet att dra fördel av överenskommelserna i fråga.

113 Sökandens påstående att företaget inte hade något intresse av att delta i kartellen motbevisas dessutom direkt av sökandens anteckningar avseende det tekniska mötet den 21 och 22 februari 2002, vilka citeras i punkt 92 ovan, av vilka det framgår att sökanden mot bakgrund av de diskussioner som förts under det tekniska mötet i fråga förväntade sig att kunna öka sina intäkter genom en översyn av priserna.

114 Detta argument kan således inte godtas.

– Den alternativa förklaring som lämnats av sökanden

115 Sökanden har gjort gällande att dess deltagande i de tekniska mötena endast motiverades av det strategiska beslutet att ta sig ur den internationella isoleringen och knyta kontakter med de huvudsakliga europeiska operatörerna genom att återuppta kontakterna med EWF, samt av intresset för tekniska frågor avseende bland annat paraffinprodukters egenskaper.

116 Det ska betonas att i de fall där kommissionen har grundat sig på skriftlig bevisning ankommer det, enligt den rättspraxis som anges i punkt 41 ovan, på de berörda företagen att inte endast framlägga ett möjligt alternativ till kommissionens ställningstagande, utan att visa att bevisningen i det ifrågasatta beslutet är otillräcklig för att fastslå att överträdelsen förelegat.

117 Sökanden har emellertid inte anfört några argument för att motbevisa exaktheten och relevansen hos företagens uttalanden eller de handskrivna anteckningar från tiden för de faktiska omständigheterna som kommissionen har samlat in och på vilka kommissionen grundade slutsatsen att Eni hade deltagit i avtal eller samordnade förfaranden som syftade till fastställande av priser för paraffinvax.

118 Enbart ett påstående om att sökandens intresse av att delta i de tekniska mötena endast motiverades av att sökanden önskade etablera internationella kontakter och följa tekniska diskussioner visar således inte att det angripna beslutet är rättsstridigt.

119 Sökanden har för övrigt inte gett någon förklaring till varför dess företrädare inte lämnade de tekniska mötena när man efter de tekniska diskussionerna gick in på frågor med ett konkurrensbegränsande innehåll.

120 Av Enis anteckningar avseende det tekniska mötet den 21 och 22 februari 2002 (se punkt 92 och följande punkter samt punkt 113 ovan) framgår dessutom utom rimligt tvivel att Eni vid sin prisöversyn i syfte att öka intäkterna beaktade det konkurrensbegränsande innehållet i nämnda tekniska möte. Denna omständighet motbevisar i sig påståendet att det enda skälet till Enis närvaro var dess intresse för de tekniska diskussionerna om paraffinvax.

121 Sökandens argument kan således inte godtas.

– Påståendet att det inte förelåg några samstämmiga önskemål

122 Sökanden har gjort gällande att företaget inte kan hållas ansvarigt för ett avtal om fastställande av priser eftersom det inte förelåg några samstämmiga önskemål med övriga deltagare i kartellen.

123 Sökandens företrädare, MO, var fullständigt medveten om att det var omöjligt för Eni att höja sina priser på det sätt som övriga deltagare i kartellen önskade, på grund av konkurrenstrycket från de kinesiska produkterna och den omständigheten att 60–70 procent av företagets försäljning var avsedd för två köpare (SIMP och SER), gentemot vilka priserna fastställdes på grundval av de internationella noteringar som offentliggjordes i ICIS-LOR-bulletinerna. Inte heller var det möjligt att höja priserna gentemot det fåtal slutkunder som Eni sålde direkt till, eftersom de i stället kunde köpa produkterna från SIMP.

124 Det ska i detta sammanhang för det första betonas att enligt Shells uttalande av den 14 juni 2006 utgjorde konkurrenstrycket från de kinesiska produkterna ett bekymmer för alla kartelldeltagare. Ett av skälen till fastställandet av minimipriser och små prishöjningar var att motverka effekten av detta konkurrenstryck. Konkurrenstrycket var således inte ett bekymmer enbart för sökanden, vilket skulle ha hindrat att det uppstod ett gemensamt önskemål, utan en marknadsutveckling som påverkade alla deltagare och kunde få dem att närma sig varandra.

125 Enligt vad sökanden har angett, innehade företaget dessutom endast 60–65 procent av försäljningen i Italien, inbegripet det paraffinvax som tillverkades av sökanden och sedan såldes vidare eller bearbetades av SIMP och SER. Mellan åren 2002 och 2004 kom, enligt sökandens egna uppgifter, mellan 18 och 33 procent av det paraffinvax som såldes i Italien från tillverkare i unionens övriga medlemsstater. Enis försäljning direkt till andra italienska kunder än SER och SIMP var också betydande och motsvarade 20 eller 22 procent av den italienska marknaden.

126 När det gäller försäljningen direkt till italienska slutkunder konkurrerade sökanden således inte endast med SIMP, SER och de kinesiska tillverkarna, utan även med de andra tillverkarna i unionen. Nästan alla stora europeiska tillverkare deltog i kartellen. Som kommissionen angav i skälen 67 och 68 i det angripna beslutet, innehade deltagarna i kartellen omkring 75 procent av marknaden för paraffinvax i EES, medan resten av marknaden i stor utsträckning försörjdes av den kinesiska importen.

127 Det ska även påpekas att Eni vid förhandlingen angav att företaget inte deltog i någon uppdelning av den geografiska marknaden inom ramen för kartellen, vilket visas av att ”de övriga europeiska tillverkarna” sålde sina produkter i Italien. Eni medgav således indirekt att de övriga deltagarna i kartellen hade försäljning i Italien. Det ska härvid erinras om att deltagarna i kartellen dominerade tillverkningen i EES och att mellan 18 och 33 procent av det paraffinvax som såldes i Italien kom från europeiska tillverkare.

128 Eni bör åtminstone ha förväntat sig att den italienska efterfrågan på paraffinvax som Eni inte kunde möta tillgodoseddes av de övriga deltagarna i kartellen, vilket innebar att det fanns ett konkurrensförhållande mellan Eni och de övriga deltagarna. Det står dessutom klart att deltagarna i kartellen genom sitt samordnade beteende hade en avgörande inverkan på prisnivåerna för paraffinvax inom EES, med tanke på storleken på deras kombinerade marknadsandel. Under dessa omständigheter kan sökanden inte förneka de möjliga fördelar som företaget kunde förvänta sig av att delta i kartellen.

129 Inte heller sökandens påstående avseende konkurrenstrycket från SIMP kan godtas. Eftersom 75 procent av försäljningen av paraffinvax inom EES och den långt största delen av tillverkningen innehades av kartellen, kunde den allmänna prishöjning på paraffinvax inom EES som kartellen orsakade påverka SIMP:s inköpspriser för paraffinvax från andra tillverkare än sökanden, vilket i sin tur kunde påverka SIMP:s priser till sina kunder. Logiskt sett kunde sökanden följaktligen förvänta sig att kunna dra fördel av en allmän höjning av prisnivån för paraffinvax till följd av kartellen.

130 Det ska slutligen påpekas att indexregleringen av sökandens priser gentemot SIMP efter noteringar som grundade sig på de genomsnittliga priserna för paraffinvax ”Chinese Origin CIF NWE” inte inleddes förrän den 1 januari 2004. Indexregleringen av sökandens priser gentemot SER, vilken grundade sig på ”bästa pris som tillämpades av bästa distributör” inleddes den 1 januari 2005. Detta visar att sökanden vida har överdrivit de affärsmässiga begränsningar som följde av företagets avtal med SIMP och SER. Avtalen gällde i praktiken inte ens under den period som sökanden deltog i kartellen, förutom under de sista månaderna från den 1 januari till den 28 april 2005. Eftersom kartellen omfattade den långt största delen av tillverkningen av paraffinvax inom EES och 75 procent av försäljningen, är det dessutom sannolikt att den hade återverkningar på den allmänna prisnivån (inbegripet ”de bästa priserna”) och således på de priser som sökanden tillämpade i enlighet med ovannämnda indexreglering.

131 Sökandens argumentering är inte övertygande.

132 Det ska för det andra påpekas att de argument som sökanden anfört för att visa att företaget inte hade något intresse av att delta i kartellen, inbegripet argumentet att företaget inte ville ingå olagliga avtal, eftersom det var omöjligt att i praktiken handla i överensstämmelse med avtalen, inte är tillräckliga för att tribunalen ska anmoda kommissionen att lägga fram annan bevisning än den som enligt den rättspraxis som anges i punkterna 30–50, 69 och 70 ovan krävs för att visa att sökanden deltog i kartellen. I förevarande fall står det klart att kommissionen har samlat in tillräcklig bevisning till stöd för sin slutsats att sökanden deltog i den första delen av överträdelsen under perioden från och med den 21 februari 2002 till och med den 28 april 2005 och särskilt i avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser för paraffinvax.

133 Det ska även erinras om att enligt den rättspraxis som anges ovan i punkt 27 är det, för att fastställa att en överträdelse av artikel 81 EG föreligger, tillräckligt att det finns samstämmiga önskemål vad gäller principen att begränsa konkurrensen, även om konkurrensbegränsningens former fortfarande är föremål för förhandlingar. Sökandens argument att det var omöjligt för sökanden att genomföra de prishöjningar som beslutades vid de tekniska mötena är således utan betydelse, eftersom de samstämmiga önskemålen vad gäller principen att fastställa eller anpassa priserna, eller till och med utöva en konstlad påverkan på prisnivåerna, räcker för att konstatera att deltagarna hade samstämmiga önskemål i den mening som avses i den ovan angivna rättspraxisen. Sökanden har inte anfört något specifikt argument för att motbevisa Sasols, Repsols och Shells uttalanden att syftet med de tekniska mötena var att fastställa priser.

134 Sökandens argument att företaget saknade vilja att ingå avtal om fastställande av priser för paraffinvax kan således inte godtas.

– Påståendet att sökanden inte deltog i ett samordnat förfarande

135 Sökanden anser att kommissionen inte hade fog för att fastställa att sökanden hade deltagit i ett samordnat förfarande för fastställande av priser för paraffinvax.

136 Det ska för det första erinras om att kommissionen innehar direkt bevisning i form av uttalanden som gjorts av företag som deltog i kartellen samt handskrivna anteckningar, av vilka det framgår att de tekniska mötena, vid vilka sökanden var närvarande, gav upphov till avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser för paraffinvax.

137 Av bevisningen framgår vidare att deltagarna vid de tekniska mötena under mer än tolv år regelbundet utbytte prisuppgifter och planerade prishöjningar, inbegripet under den period då Eni deltog. Sökanden har inte gett någon hållbar förklaring till denna verksamhet som skulle ge anledning att ifrågasätta kommissionens påstående att syftet med förfarandet bland annat var att fastställa priser. Tvärtom tyder den långa period under vilken mötena systematiskt genomfördes i sig på att deltagarna avsåg att samordna sin prispolitik genom att medvetet ersätta konkurrensens normala risker med ett inbördes samarbete.

138 Sökanden anser vidare att företaget i svaret på meddelandet om invändningar har lämnat in bevisning för att dess prisstrategier inte påverkades av de val som gjordes vid de tekniska mötena. Kommissionen hade följaktligen inte fog för att i skäl 298 i det angripna beslutet påstå att Eni ”beaktade den information som erhölls om konkurrenternas beteende på marknaden, anpassade sitt eget beteende och vidtog genomförandeåtgärder”.

139 Sökanden har i detta hänseende lämnat in en tabell över prisutvecklingen för sin försäljning av paraffin ”133” till SIMP mellan åren 2002 och 2005. Sökanden har av tabellen dragit slutsatsen att det inte finns någon samtidighet mellan de priser som fastställdes vid de tekniska mötena och de prisändringar som sökanden genomförde samt att höjningen av sökandens priser från 542 euro den 1 januari 2002 till 588 euro den 1 april 2005 var lägre än inflationen och inte kan ha varit ett resultat av en kartellverksamhet som syftade till fastställande av priser. Från och med den 1 januari 2004 fastställde sökanden dessutom sina försäljningspriser till SIMP med beaktande av ”genomsnittet av de genomsnittliga månatliga noteringarna för paraffin ’Chinese Origin CIF NWE’ som angavs i föregående månads ICIS-LOR-bulletiner”. Senare tillämpades samma metod för försäljningen till SER. Det påstådda samordnade förfarandet kan således inte ha rört den absolut övervägande andelen (mellan 60 och 70 procent) av sökandens produktion, vilken omfattades av överenskommelser med bolagen SIMP och SER.

140 Det ska för det första påpekas att den tabell som sökanden lämnat in utgör en mycket selektiv redogörelse för utvecklingen av sökandens priser. Den innehåller endast information om paraffin ”133”, som är en av ett stort antal typer av paraffin som Eni saluför. Det rör sig dessutom om de priser som tillämpades gentemot SIMP, ett företag som enligt sökanden själv hade en betydande köpkraft och således kunde erhålla förmånliga köpevillkor av Eni. Tabellen innehåller inga uppgifter om utvecklingen av de priser som Eni tillämpade gentemot slutkunderna, vilka logiskt sett var mest exponerade för prismanipuleringen till följd av kartellen.

141 För det andra kan sökanden inte på goda grunder göra gällande att det inte finns någon korrelation mellan den information om de tekniska mötena som kommissionen samlat in och tabellen i ansökan.

142 Det framgår av flera av de uttalanden som nämnts ovan att de prishöjningar som överenskommits vid de tekniska mötena i allmänhet inte kunde tillämpas fullt ut gentemot kunderna. Shell angav att cirka två tredjedelar av de höjningar som man kom överens om kunde genomföras. Dessutom innehåller handlingarna i målet flera upplysningar som visar att deltagarna ofta över huvud taget inte kunde genomföra den höjning som överenskommits.

143 Tribunalen erinrar om att bevisningen avseende konkurrensbegränsande samverkan, enligt den rättspraxis som anges i punkt 42 ovan, normalt sett är fragmentarisk och spridd. Eftersom kommissionen inte förfogade över detaljerad bevisning om vad som avhandlats i de diskussioner som fördes vid varje tekniskt möte, kan sökanden inte med framgång stödja något argument på sitt påstående att det inte finns någon överensstämmelse mellan utvecklingen av Enis försäljningspriser för paraffin ”133” till SIMP och innehållet i de tekniska mötena som kommissionen delvis har kunnat rekonstruera, särskilt som priserna för olika paraffinvaxprodukter skiljer sig åt och kunderna logiskt sett försökte motsätta sig höjningar.

144 För det tredje är det enligt rättspraxis tillräckligt att företagen faktiskt har tillkännagett de överenskomna prishöjningarna och att de tillkännagivna priserna har utgjort grund för fastställande av individuella transaktionspriser för att denna prissamverkan ska anses ha haft såväl till syfte som till resultat att allvarligt begränsa konkurrensen (tribunalens dom av den 14 maj 1998 i mål T-308/94, Cascades mot kommissionen, REG 1998, s. II-925, punkt 194). Kommissionen är i ett sådant fall inte skyldig att i detalj bedöma de argument som parterna framfört till styrkande av att de aktuella avtalen inte har medfört att priserna höjdes utöver vad som skulle ha gällt under normala konkurrensvillkor och att besvara dessa argument punkt för punkt (domen i de i punkt 50 ovan nämnda förenade målen Bolloré m.fl. mot kommissionen, punkt 451).

145 Av bevisprövningen inom ramen för denna grund följer att kommissionen har styrkt att de samordnade förfarandena i förevarande fall avsåg fastställande av priser för paraffinvax och att resultatet av de möten under vilka prishöjningar diskuterats eller fastställts ofta genomfördes genom att priset upphörde att gälla i förhållande till kunderna, och att höjningar tillkännagavs. Dessutom låg de priser som tillkännagavs till grund för fastställandet av priser vid enskilda transaktioner. När deltagarna i kartellen med beaktande av marknadsvillkoren kom överens om att bibehålla priset, ska även detta bibehållande anses utgöra en del av genomförandet av den enda komplexa och fortlöpande överträdelsen i förevarande fall.

146 Av detta följer att tabellen över utvecklingen av försäljningspriserna för paraffin ”133” gentemot SIMP mellan 2002 och 2005 och de argument som sökanden har framfört i detta sammanhang är utan betydelse.

147 Mot bakgrund av det ovanstående finner tribunalen att det var korrekt av kommissionen att fastställa att Eni hade deltagit i avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser för paraffinvax och att talan inte kan vinna bifall såvitt avser den andra grundens första del.

Påståendet att Eni inte deltog i ett avtal eller samordnat förfarande i syfte att utbyta information

148 Sökanden har bestritt att den information som utbyttes under de tekniska mötena enligt sökandens uppfattning var av strategisk eller konkurrensmässig karaktär. I motsats till vad kommissionen har påstått beaktade sökanden följaktligen inte informationen och bestämde sitt affärsbeteende oberoende av den utbytta informationen. Sökanden lämnade under inga omständigheter någon känslig information till de övriga deltagarna.

149 Tribunalen har i detta avseende redan slagit fast att ett företag – i de fall konkurrenterna deltog i möten där de utbytte upplysningar om bland annat de priser de ville tillämpa på marknaden – genom att delta i ett möte med ett konkurrensbegränsande syfte inte bara hade eftersträvat att i förväg undanröja osäkerheten kring konkurrenternas framtida beteende, utan också nödvändigtvis, direkt eller indirekt, måste ha beaktat de upplysningar som det tog del av under dessa möten när det bestämde hur det skulle agera på marknaden (tribunalens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-1/89, Rhône-Poulenc mot kommissionen, REG 1991, s. II-867, punkterna 122 och 123, och av den 8 juli 2008 i mål T-52/03, Knauf Gips mot kommissionen, ej publicerad i rättsfallssamlingen, punkt 276, ej upphävd på denna punkt).

150 Enligt fast rättspraxis måste det vidare – såvida bevis för motsatsen inte föreligger, vilket det ankommer på de berörda aktörerna att anbringa – antas att de företag som deltar i det samordnade förfarandet och som fortsätter att vara aktiva på marknaden tar hänsyn till de uppgifter som de har lämnat till varandra när de bestämmer sitt beteende på marknaden. Detta gäller i än högre grad när samordningen har skett regelbundet under en lång period (domen i det i punkt 28 ovan nämnda målet Hüls mot kommissionen, punkt 162).

151 Detta argument kan således inte godtas.

152 Sökanden har vidare påpekat att sektorn för paraffinvax i allmänhet kännetecknas av en hög nivå av öppenhet. De genomsnittliga priser som tillämpas i olika europeiska länder publiceras regelbundet i ICIS-LOR-bulletinerna. Sökanden hade därför inget intresse av att beakta den information som lämnades under de tekniska mötena.

153 Det ska påpekas att ICIS-LOR-bulletinen av den 30 januari 2002, vilken har bifogats ansökan, innehåller genomsnittspriser för vissa typer av paraffinvax grundade på marknadsinformation om prisutvecklingen i januari 2002 och ett antal vaga förutsägelser om den framtida prisutvecklingen där bulletinens redaktör använder sig av ordet ”rykten”.

154 Det ska påpekas att under de tekniska mötena lämnade deltagarna ofta, tillverkare för tillverkare, information om vilka prishöjningar de avsåg att verkställa i framtiden och inte endast information om genomsnittet för branschen. Som det framgår av den bevisning som kommissionen har samlat in informerade deltagarna också varandra om vilket datum de planerade att meddela kunderna de nya priserna. Den information som delades vid de tekniska mötena var således ojämförbart mer detaljerad, och den var inriktad på framtiden, inte på det förflutna.

155 Det dokument som sökanden har bifogat visar följaktligen inte att sökanden inte hade nytta av de prisuppgifter som deltagarna utbytte vid de tekniska mötena och inte heller att informationsutbytet var lagenligt, och kan således inte motbevisa presumtionen att sökanden beaktade de prisuppgifter som lämnades vid de tekniska mötena.

156 Inte heller detta argument kan följaktligen godtas.

157 Det ska erinras om att den första delen av överträdelsen, för vilken sökanden har tillskrivits ansvar, utgjordes av ”avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser samt utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation”. Att sökanden deltog i avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser har utförligt visats vid bedömningen av denna grunds första del. Denna omständighet motiverar i sig att överträdelsen i fråga betecknades som ”mycket allvarlig” och således de påförda böterna. Förfarandena i fråga involverade även utbyte av känslig affärsinformation, nämligen information om priser för paraffinvax. Argumenten som anförts inom ramen för denna delgrund påverkar således inte det angripna beslutets lagenlighet.

158 Mot bakgrund av det ovan anförda bekräftar tribunalen kommissionens konstaterande att sökanden deltog i den första delen av överträdelsen mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005. Talan kan således inte vinna bifall såvitt avser den andra grunden.

2. *De grunder som anförts avseende beräkningen av det bötesbelopp som sökanden påförts*

159 Genom den andra gruppen av grunder har sökanden framställt invändningar och anfört argument genom vilka det ifrågasätts huruvida beräkningen av det påförda bötesbeloppet var lagenlig och huruvida det var lämpligt att påföra sökanden böter. Dessa invändningar och argument syftar till största del, och utan tydlig åtskillnad, till att det angripna beslutet delvis ska ogiltigförklaras och till att tribunalen ska ändra det genom utövande av sin obegränsade behörighet.

160 Prövningen av lagenligheten av beslut som fattats av kommissionen kompletteras enligt rättspraxis av den obegränsade behörighet som unionsdomstolarna tillerkänns genom artikel 31 i förordning nr 1/2003, i enlighet med artikel 229 EG. Förutom att pröva påföljdens lagenlighet är unionsdomstolen behörig att ersätta kommissionens bedömning med sin egen bedömning. Följaktligen kan unionsdomstolen undanröja, sätta ned eller höja de böter eller viten som ålagts. Den granskning som föreskrivs i fördragen innebär således att unionsdomstolen, i enlighet med vad som krävs enligt principen om ett effektivt domstolsskydd i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska kontrollera såväl rättsliga som faktiska omständigheter och att den har behörighet att pröva bevisningen, att ogiltigförklara det angripna beslutet och att ändra bötesbeloppet (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 8 februari 2007 i mål C-3/06 P, Groupe Danone mot kommissionen, REG 2007, s. I-1331, punkterna 60–62, och tribunalens dom av den 21 oktober 2003 i mål T-368/00, General Motors Nederland och Opel Nederland mot kommissionen, REG 2003, s. II-4491, punkt 181).

161 Tribunalen ska följaktligen, inom ramen för sin obegränsade behörighet, den dag då den träffar sitt avgörande, pröva huruvida sökanden ålagts ett bötesbelopp som på ett riktigt sätt speglar den aktuella överträdelsens allvar och dess varaktighet på ett sådant sätt att nämnda böter är proportionerliga i förhållande till de kriterier som anges i artikel 23.3 i förordning nr 1/2003 (se, för ett liknande resonemang, tribunalens dom av den 11 mars 1999 i mål T-156/94, Aristrain mot kommissionen, REG 1999, s. II-645, punkterna 584–586, och av den 9 juli 2003 i mål T-220/00, Cheil Jedang mot kommissionen, REG 2003, s. II-2473, punkt 93).

162 Det ska emellertid betonas att tribunalens utövande av sin obegränsade behörighet inte är detsamma som en prövning ex officio och att förfarandet vid unionsdomstolarna är kontradiktoriskt.

Den tredje grunden: Felaktigt fastställande av en koefficient på 17 procent med hänsyn till överträdelsens allvar och avseende det tilläggsbelopp som kallas ”avgift för deltagande i kartellen”

163 I det angripna beslutet, under rubriken ”Slutsats beträffande överträdelsens allvar”, anförde kommissionen följande:

”…

(651)
När det gäller överträdelsens geografiska omfattning berördes hela EES-området, eftersom företagen i fråga sålde [paraffinvax] i samtliga länder inom EES ..

(653)
Mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i förevarande fall och med hänsyn till de kriterier som angetts i det föregående avseende överträdelsens art och dess geografiska omfattning uppgår den andel av försäljningsvärdet som ska beaktas med avseende på Eni och H&R/Tudapetrol till 17 procent. När det gäller ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell och Total kom den enda och fortlöpande överträdelsen även till uttryck genom uppdelning av kunder och/eller marknader. Uppdelning av marknader och uppdelning av kunder hör på grund av deras art till de allvarligaste konkurrensbegränsningarna, eftersom dessa förfaranden leder till att konkurrensen på vissa marknader eller för vissa kunder begränsas eller sätts ur spel … Med hänsyn till att överträdelsen i denna del är särskilt allvarlig, ska den andel av försäljningsvärdet som ska beaktas med avseende på ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell och Total fastställas till 18 procent.”

164 Sökanden har invänt mot den omständigheten att kommissionen fastställde en koefficient på 17 procent som ska tillämpas med hänsyn till överträdelsens allvar i enlighet med punkt 21 i 2006 års riktlinjer och i avskräckande syfte i enlighet med punkt 25 i nämnda riktlinjer (tilläggsbelopp kallat ”avgift för deltagande i kartellen”). För de företag som inte endast hade deltagit i den första delen av

överträdelsen, utan även i den andra delen, vilken utgjordes av uppdelning av marknader och kunder, fastställdes en koefficient på endast 18 procent. En skillnad på en enda procentenhet avspeglar inte på ett proportionerligt sätt skillnaden i allvar. Kommissionen har dessutom åsidosatt artikel 81 EG, artikel 23 i förordning (EG) nr 1/2003, principen om likabehandling, 2006 års riktlinjer och motiveringsskyldigheten. Sökanden har på denna grundval yrkat att tribunalen ska sätta ned nämnda koefficient till en nivå som är lägre än 17 procent.

165 Enligt rättspraxis framgår det av artikel 49.3 i stadgan om de grundläggande rättigheterna att straffets stränghet inte bör vara oproportionerlig i förhållande till lagöverträdelsen, och av artikel 23.3 i förordning nr 1/2003 framgår det att när bötesbeloppet fastställs, ska hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. Proportionalitetsprincipen och principen om påföljdens adekvans i förhållande till överträdelsen innebär också att de ålagda böterna ska vara proportionerliga i förhållande till överträdelsens allvar och varaktighet (se, för ett liknande resonemang, tribunalens dom av den 12 juli 2001 i de förenade målen T-202/98, T-204/98 och T-207/98, Tate & Lyle m.fl. mot kommissionen, REG 2001, s. II-2035, punkt 106, och av den 27 september 2006 i mål T-43/02, Jungbunzlauer mot kommissionen, REG 2006, s. II-3435, punkt 226).

166 Proportionalitetsprincipen innebär i synnerhet att kommissionen är skyldig att fastställa böterna i proportion till de faktorer som ska beaktas vid bedömningen av överträdelsens allvar och att den då ska tillämpa dessa kriterier konsekvent och på ett sätt som är sakligt motiverat (tribunalens dom i det i punkt 165 ovan nämnda målet Jungbunzlauer mot kommissionen, punkterna 226–228, och dom av den 28 april 2010 i mål T-446/05, Amann & Söhne och Cousin Filterie mot kommissionen, REU 2010, s. II-1255, punkt 171).

167 Dessutom ska sådana objektiva omständigheter som innehållet i, och varaktigheten av, de konkurrensbegränsande beteendena, deras antal och intensitet, omfattningen av den berörda marknaden och den skada som samhällsekonomin har lidit, beaktas vid fastställandet av böterna. Vid bedömningen ska även de ansvariga företagens relativa storlek och marknadsandel beaktas, liksom en eventuell upprepning. I syfte att öka insynen antog kommissionen 2006 års riktlinjer, i vilka den anger skälen till varför den beaktar den ena eller den andra omständigheten för överträdelsen och vilka konsekvenser detta kan få för bötesbeloppet (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 8 december 2011 i mål C-386/10 P, Chalkor mot kommissionen, REU 2011, s. I-13085, punkterna 57–59).

168 När det gäller förevarande fall ska det för det första påpekas att som det anges i punkt 23 i 2006 års riktlinjer hör avtal och samordnade förfaranden för fastställande av priser av det slag som i förevarande fall omfattas av den första delen av överträdelsen till de allvarligaste överträdelserna av konkurrensreglerna. Enligt punkterna 21 och 23 i de nämnda riktlinjerna ska den koefficient som avspeglar överträdelsens allvar fastställas i den övre delen av en skala från 0 till 30 procent. I förevarande fall rörde avtalen och de samordnade förfarandena för fastställande av priser dessutom samtliga länder i EES, vilket också är relevant enligt punkt 22 i 2006 års riktlinjer (skälen 651 och 653 i beslutet).

169 Av det ovan anförda följer att kommissionen inte åsidosatte vare sig artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003 eller 2006 års riktlinjer när den med hänsyn till överträdelsens allvar fastställde en koefficient på 17 procent för den första delen av överträdelsen, vilken bestod av ”avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser och utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation” som rörde paraffinvax. Detsamma gäller fastställandet av det belopp som ska läggas till i avskräckande syfte enligt punkt 25 i 2006 års riktlinjer, kallad ”avgift för deltagande i kartellen”. Kommissionen angav dessutom vilka relevanta faktorer den hade beaktat i fråga om överträdelsens allvar och hur dessa påverkat den fastställda koefficienten och uppfyllde således sin motiveringsskyldighet.

170 Det ska tilläggas att fastställandet av ifrågavarande koefficient till 17 procent även är motiverat med hänsyn till de bedömningskriterier som fastställts i den rättspraxis som anges i punkt 167 ovan. Tribunalen finner således att koefficienten står i proportion till allvaret i den överträdelse som sökanden har begått och att den med andra ord avspeglar överträdelsens allvar på ett lämpligt sätt.

171 För det andra ska tribunalen granska sökandens argument att skillnaden mellan den koefficient som fastställts för den första delen av överträdelsen å ena sidan, och den som fastställts för den första och den andra delen tillsammans å andra sidan, vilken är en procentenhet, inte avspeglar den skillnad i allvar som beror på deltagandet i en uppdelning av kunder och marknader.

172 Sökanden har gjort gällande att enligt 2006 års riktlinjer hör uppdelning av marknader och kunder till de allvarligaste konkurrensbegränsningarna och att det därför är oproportionerligt att för den andra delen av överträdelsen fastställa en koefficient på endast 1 procent av försäljningsvärdet med hänsyn till överträdelsens allvar och avseende ”avgiften för deltagande i kartellen”, när koefficienten är 17 procent för den första delen av överträdelsen.

173 Det ska härvid betonas att, som det framgår av skälen 240 och 248 i det angripna beslutet, ingicks avtal om uppdelning av marknader eller kunder sporadiskt vid de tekniska mötena, till skillnad från vad som var fallet i fråga om avtalen eller de samordnade förfarandena avseende fastställande av priser för paraffinvax. Enligt oberoende uttalanden av företag som deltog i kartellen (se punkterna 82–84 ovan) innehöll de tekniska mötena alltid en diskussion om deltagarnas prisnivåer, eftersom dessa möten i allmänhet rörde fastställande av priser.

174 Det följer vidare av skäl 267 i det angripna beslutet att det rättsstridiga mål som deltagarna i den aktuella enda och fortlöpande överträdelsen eftersträvade och avseende vilket sanktioner har ålagts, bestod i att minska eller att undanröja konkurrenstrycket, med det slutliga målet att öka vinsten och i slutändan stabilisera eller till och med förbättra lönsamheten. Den andra delen av överträdelsen kunde förvisso förvärra den skadliga inverkan av denna på de kunder och marknader som berördes. Den andra delen hade emellertid inte ett konkurrensbegränsande mål som klart kunde skiljas från målet för den första delen av överträdelsen, eftersom samma produkter och samma geografiska marknad berördes, och eftersom uppdelningen av marknader och kunder i slutänden också syftade till målet att uppnå prisnivåer som var högre än under normala konkurrensförhållanden, precis som åtgärderna för fastställande av priser.

175 Mot denna bakgrund finner tribunalen att den koefficient på 17 procent som fastställts för de företag som deltog i den första delen av överträdelsen inte är oproportionerlig i förhållande till den koefficient som fastställts för de företag som dessutom deltog i den andra delen av överträdelsen.

176 Sökanden har även hänvisat till tribunalens dom av den 11 december 2003 i mål T-61/99, Adriatica di Navigazione mot kommissionen (REG 2003, s. II-5349). Sökanden har betonat att kommissionen i det ärendet, precis som i förevarande fall, konstaterade att det förelåg ”en enda fortlöpande överträdelse”. Tribunalen slog fast att kommissionen inte fick ålägga samma sanktioner för de företag som endast deltagit i en av överträdelserna som för de företag som deltagit i båda överträdelserna, eftersom det skulle innebära ett åsidosättande av proportionalitetsprincipen.

177 Tribunalen konstaterar att tribunalen i domen i det i punkt 176 ovan nämnda målet Adriatica di Navigazione mot kommissionen (punkterna 188–190) underkände kommissionens konstaterande att de båda separata kartellerna, vilka avsåg dels de nordliga, dels de sydliga färjelinjerna mellan Grekland och Italien, utgjorde en enda överträdelse. Tribunalen ansåg att kommissionen inte fick ålägga lika stränga sanktioner för de företag som, liksom Adriatica di Navigazione, i det angripna beslutet endast hållits ansvariga för en av överträdelserna, som för de företag som hållits ansvariga för båda överträdelserna.

178 I förevarande fall har sökanden inte invänt mot kommissionens slutsats att avtalen eller de samordnade förfarandena avseende fastställande av priser samt utbyte och utlämnande av känslig affärsinformation som rörde paraffinvax (den första delen av överträdelsen) och uppdelningen av kunder eller marknader för paraffinvax (den andra delen av överträdelsen) utgör en enda, komplex och fortlöpande överträdelse.

179 Som det har påpekats i punkt 172 ovan hade uppdelningen av kunder eller marknader inte ett konkurrensbegränsande mål som klart kunde skiljas från målet för den första delen av överträdelsen. I allmänhet syftar även en uppdelning av marknader och kunder till att uppnå prisnivåer som är högre än under normala konkurrensförhållanden, vilket också är syftet med åtgärder för fastställande av priser. Överenskommelserna avseende båda delarna av överträdelsen avsåg samma produkter och geografiska marknader och ingicks genom samma mekanism som grundade sig på de tekniska mötena. Det är för övrigt enklare att genomföra fastställda priser när kundernas möjlighet att vända sig till andra leverantörer är begränsad på grund av den uppdelning som dessa gjort mellan sig. Vidare var alla de företag som deltog i den andra delen av överträdelsen även involverade i den första delen av överträdelsen, och överträdelsens båda delar ägde rum under samma period. Tribunalen konstaterar således att det fanns en komplementaritet mellan de båda delarna (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovan i punkt 166 nämnda målet Amann & Söhne och Cousin Filterie mot kommissionen, punkterna 89–92) och fastställer därmed kommissionens slutsats att det i förevarande fall rörde sig om en enda överträdelse.

180 Till skillnad från de faktiska och rättsliga omständigheterna i domen i det i punkt 176 ovan nämnda målet Adriatica di Navigazione mot kommissionen föreligger det således i förevarande fall en enda överträdelse. Den andra delen av överträdelsen väger dessutom inte lika tungt som den första delen, och deltagarna i den andra delen av överträdelsen har ålagts strängare sanktioner än de som endast deltog i den första delen. Det argument som sökanden har anfört med hänvisning till nämnda dom kan således inte godtas.

181 För det tredje har sökanden hävdat att det föreligger en uppenbar diskriminering mellan de företag som deltog i överträdelsen. För de båda allvarligaste överträdelserna av artikel 81 EG har helt olika sanktioner ålagts. För fastställande av priser påfördes ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp på 17 procent av försäljningsvärdet, medan det för uppdelningen av marknader eller kunder påfördes ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp motsvarande försumbara 1 procent av referensomsättningen.

182 Enligt rättspraxis åsidosätts likabehandlingsprincipen endast i de fall då jämförbara situationer behandlas olika, eller då olika situationer behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (domstolens dom av den 13 december 1984 i mål 106/83, Sermide, REG 1984, s. 4209, punkt 28, och tribunalens dom av den 4 juli 2006 i mål T-304/02, Hoek Loos mot kommissionen, REG 2006, s. II-1887, punkt 96).

183 I förevarande fall befann sig samtliga deltagare i samma situation, eftersom deras ansvar för den första delen av överträdelsen har fastställts. Kommissionen respekterade således principen om likabehandling när den för samtliga deltagare tillämpade en koefficient på 17 procent av försäljningsvärdet med hänsyn till överträdelsens allvar samt för beräkningen av ”avgiften för deltagande i kartellen”.

184 Det ska även erinras om att den andra delen av överträdelsen bestod av ganska sporadiska överenskommelser, som involverade färre deltagare och följaktligen var av mindre ekonomisk betydelse. Den kan dessutom anses utgöra ett komplement till den första delen av överträdelsen. Det rör sig således objektivt sett om en annan situation än den första delen av överträdelsen, och kommissionen åsidosatte därför inte principen om likabehandling när den för den första delen av överträdelsen respektive den andra delen av överträdelsen, sedda var för sig, inte tillämpade samma eller ens närapå samma koefficient med hänsyn till överträdelsens allvar och avseende ”avgiften för deltagande i kartellen”.

185 Även invändningen att principen om likabehandling har åsidosatts ska följaktligen ogillas.

186 Tribunalen anser, inom ramen för sin obegränsade behörighet, att beaktandet av en andel på 17 procent av försäljningsvärdet för de företag som endast deltog i den första delen av överträdelsen avspeglar överträdelsens allvar på ett lämpligt sätt, såsom det krävs enligt artikel 23.3 i förordning nr 1/2003 och enligt den rättspraxis som anges i punkt 165 ovan.

187 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte vinna bifall såvitt avser den tredje grunden.

Den femte grunden: Den omständigheten att kommissionen felaktigt inte som en förmildrande omständighet tog hänsyn till att Eni hade en marginell roll i kartellen och undvek att tillämpa prisavtalen

188 Sökanden anser att kommissionen felaktigt vägrade att som en förmildrande omständighet ta hänsyn till att Eni hade en marginell roll i kartellen och inte genomförde de konkurrensbegränsande överenskommelserna. Kommissionen åsidosatte därigenom artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer samt principen om likabehandling och motiveringsskyldigheten. Sökanden har följaktligen yrkat att tribunalen helt eller delvis ska ogiltigförklara det angripna beslutet med avseende på det bötesbelopp som påförts sökanden och att den ska göra en ny beräkning av bötesbeloppet.

189 Tribunalen erinrar inledningsvis om att enligt punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer kan grundbeloppet sänkas om kommissionen konstaterar att det finns förmildrande omständigheter, bland annat om det berörda företaget kan visa att dess deltagande i överträdelsen har varit mycket begränsat, eftersom företaget under den tid då det var bundet av de otillåtna avtalen i realiteten undvek att tillämpa dem genom att bete sig på ett konkurrensinriktat sätt på marknaden. I samma punkt anges att enbart den omständigheten att ett företag har deltagit i en överträdelse under en kortare period än de andra företagen inte betraktas som någon förmildrande omständighet, eftersom kommissionen redan tagit hänsyn till detta när den fastställt grundbeloppet.

190 Parterna är eniga om att enligt ordalydelsen och systematiken i 2006 års riktlinjer krävs det, för att den förmildrande omständighet som följer av punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer ska vara tillämplig, att företaget visar att dess ”deltagande i överträdelsen har varit mycket begränsat” och att det ”undvek att tillämpa” avtalen, och att dessa båda villkor är kumulativa.

191 Det ska dessutom påpekas att enligt punkt 3 första strecksatsen i 1998 års riktlinjer kunde den omständigheten att företaget ”har haft en uteslutande passiv eller efterföljande roll” vid genomförandet av överträdelsen utgöra en förmildrande omständighet. Parterna är eniga om att begreppet ”mycket begränsat deltagande” i 2006 års riktlinjer ska tolkas analogt med begreppet ”en uteslutande passiv roll” i 1998 års riktlinjer.

Huruvida Eni hade en passiv eller marginell roll i kartellen

– Huruvida det angripna beslutet är välgrundat

192 I skäl 690 i det angripna beslutet underkände kommissionen de argument som sökanden hade anfört i syfte att visa sin marginella roll i kartellen och angav att under den period som Eni hade deltagit i kartellen hade dess beteende inte skiljt sig från de övriga deltagarnas beteende, med undantag av Sasol. Beträffande Sasol konstaterade kommissionen i skälen 685 och 686 i det angripna beslutet att detta företag hade haft en ledande roll och ökade därför grundbeloppet för detta företag med 50 procent med hänsyn till denna försvårande omständighet.

193 Enligt sökanden framgår det av handlingarna i det administrativa förfarandet att sökanden hade en marginell roll vid de tekniska mötena. Kommissionen åsidosatte emellertid principen om likabehandling och behandlade sökanden på samma sätt som de övriga deltagarna.

194 När en överträdelse har begåtts av flera företag ska det enligt rättspraxis prövas hur allvarligt deltagandet i överträdelsen varit, relativt sett, med avseende på vart och ett av företagen (domstolens dom av den 16 december 1975 i de förenade målen 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 och 114/73, Suiker Unie m.fl. mot kommissionen, REG 1975, s. 1663, punkt 623), i syfte att avgöra om det är lämpligt att beakta förmildrande eller försvårande omständigheter (tribunalens dom av den 13 september 2010 i mål T-40/06, Trioplast Industrier mot kommissionen, REU 2010, s. II-4893, punkt 105).

195 Tribunalen har tidigare, med avseende på punkt 3 tredje strecksatsen i 1998 års riktlinjer, även slagit fast att en passiv roll innebär att det berörda företaget har hållit en ”låg profil”, det vill säga att det inte aktivt har deltagit i utarbetandet av det, eller de, konkurrensbegränsande avtalet eller avtalen (domen i det i punkt 194 ovan nämnda målet Trioplast Industrier mot kommissionen, punkt 106; se även, för ett liknande resonemang, domen i det i punkt 161 ovan nämnda målet Cheil Jedang mot kommissionen, punkt 167).

196 Av rättspraxis följer även att en av de omständigheter som kan visa att ett företag har haft en passiv roll i en kartell kan vara det faktum att företaget har deltagit i mötena betydligt mer sporadiskt än de ordinarie kartellmedlemmarna, liksom att företaget har inträtt sent på den marknad som är föremål för överträdelsen, oavsett hur länge företaget varit delaktigt i denna, eller vidare att företrädare för andra företag som har deltagit i överträdelsen har gjort uttryckliga uttalanden av detta slag (tribunalens dom i det i punkt 161 ovan nämnda målet Cheil Jedang mot kommissionen, punkt 168, och dom av den 29 april 2004 i de förenade målen T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 och T-252/01, Tokai Carbon m.fl. mot kommissionen, REG 2004, s. II-1181, punkt 331, samt i det i punkt 194 ovan nämnda målet Trioplast Industrier mot kommissionen, punkt 107).

197 Sökanden anser, för det första, att företaget trädde in sent på marknaden i fråga. Fram till 2002 var sökandens försäljning i praktiken begränsad enbart till leveranser till bolagen SIMP och SER, vilka köpte upp mer än 80 procent av Enis tillverkning av paraffinvax och råparaffin. Det var först efter 2002 som Eni stegvis började leverera direkt till ett större antal slutkunder.

198 Kommissionen har vid tribunalen påpekat att Agip var verksam på marknaden för paraffinvax redan år 1977.

199 I sitt svar på en skriftlig fråga från tribunalen har sökanden angett att Agip, som senare absorberades av Eni, tillverkade paraffinvax från och med år 1975. Sökanden har emellertid betonat att Agip fram till år 2001 nästan uteslutande sålde till SIMP och SER och inte hade någon egentlig organisation för saluföring av produkterna.

200 Det måste anses att endast den omständigheten att större delen av Enis tillverkning av paraffinvax före år 2002 såldes till SIMP och SER inte kan visa att Eni trädde in sent på marknaden i fråga, eftersom även tillverkning av paraffinvax och försäljning därav till återförsäljare eller bearbetningsföretag utgör en närvaro på marknaden.

201 Det ska påpekas att den rättspraxis som sökanden har hänvisat till, vilken utgörs av domar där det hänvisas till ett sent inträde på marknaden, under alla omständigheter avser tillämpningen av 1998 års riktlinjer. Enligt 1998 års riktlinjer påverkades bötesbeloppet mindre av överträdelsens varaktighet, eftersom det antal år som ett företag deltagit i en kartell endast gav upphov till ett tilläggsbelopp. Enligt systematiken i 2006 års riktlinjer multipliceras däremot antalet år med försäljningsvärdet, så att bötesbeloppet ökar aritmetiskt i förhållande till hur länge företaget deltagit i överträdelsen, förutom vad gäller den mindre del av bötesbeloppet som kallas ”avgift för deltagande i kartellen”.

202 Enligt den nya systematiken i 2006 års riktlinjer avspeglas i princip ett sent inträde på marknaden således redan tillräckligt av det lägre värdet på den multiplikationskoefficient som fastställs med hänsyn till varaktigheten.

203 Tribunalen anser att enbart den omständigheten att sökanden före år 2002 saluförde den största delen av sitt tillverkade paraffinvax till enbart två bolag inte är en faktor som kan utgöra en förmildrande omständighet, inte ens i kombination med de andra omständigheter som sökanden har anfört.

204 Sökandens argument kan följaktligen inte godtas.

205 Eni har, för det andra, hävdat att företaget inte var involverat i några bilaterala möten, utom när korsvisa leveranser mellan leverantörer av paraffinvax eller råparaffin nödvändiggjorde sådana kontakter.

206 Det ska i detta sammanhang erinras om skäl 275 i det angripna beslutet, där följande anges:

”[K]ommissionen har valt att inte undersöka de bilaterala kontakterna av det skälet att det skulle krävas oproportionerligt stora ansträngningar för att styrka överträdelsens ytterligare beståndsdelar, utan att slutresultatet skulle ändras i någon väsentlig grad. Kommissionen har därför beslutat att inte undersöka de kontakter som ägde rum utanför de tekniska mötena. Kommissionen anser även att den bevisat att det föreligger en enda fortlöpande överträdelse när det gäller de förfaranden som den undersökt.”

207 Det ska konstateras att kommissionen således inte heller beaktade de bilaterala kontakterna utanför de tekniska mötena med avseende på övriga deltagare i kartellen. För samtliga företag fastställdes deras deltagande i kartellen på grundval av innehållet i de tekniska möten som de deltagit i. Sökandens argument att företaget inte var involverat i några bilaterala kontakter kan följaktligen inte visa att sökandens deltagande i kartellen var begränsat.

208 Detta argument är således verkningslöst.

209 Eni har, för det tredje, gjort gällande att företaget aldrig skickade några skrivelser till sina konkurrenter rörande ändringar av sina priser. Bland de 150 skrivelser som kommissionen samlat in nämns sökanden endast två gånger som mottagare och då av skäl som inte rör kartellen, det vill säga inköp av paraffin från Sasol.

210 Tribunalen konstaterar att det av skälen 113 och 299 i det angripna beslutet framgår att vissa deltagare i kartellen sände vararandra de skrivelser avseende prissättningen som de skickade till kunderna. Denna skriftväxling avseende prissättningen rörde emellertid inte direkt de konkurrensbegränsande diskussioner och överenskommelser som lagts Eni till last, utan utgjorde endast en kontrollmekanism för genomförandet av dessa.

211 Vidare angav Shell i sitt uttalande av den 14 juni 2006 att MOL, Eni och Repsol inte skickade några skrivelser avseende prissättningen till kunderna, utan meddela sina priser muntligen. Total skickade sällan skrivelser avseende prissättningen. Eftersom en betydande andel av deltagarna, det vill säga tre eller fyra av nio, hade som praxis att inte skicka skrivelser avseende prissättningen till sina kunder, kunde de enbart på grund av denna affärspraxis inte delta i konkurrenternas skriftväxling om prissättningen, och detta oavsett huruvida de hade önskat delta eller inte. Inte heller avseende dessa företag ansågs en förmildrande omständighet föreligga till följd av ett begränsat deltagande i kartellen.

212 Kommissionen har således inte handlat rättsstridigt när den inte beaktade denna omständighet till Enis fördel.

213 Detta argument kan således inte godtas.

214 Sökanden har, för det fjärde, oberoende av frågorna om de bilaterala diskussionerna och skriftväxlingen avseende prissättningen, gjort gällande att företagets verksamhet vid de tekniska mötena var begränsad jämfört med de övriga deltagarnas. Sökanden har härvid hänvisat till Sasols uttalande att ”Eni var inte en särskilt aktiv deltagare vid Blue Saloon-mötena” och till Shells uttalande att ”när det gäller de priser som fastställdes enhälligt vid de tekniska mötena vet S. inte om Eni och Repsol, vilka hade en mycket passiv roll vid de tekniska mötena, instämde i prishöjningarna och de beslut som fattades”. Sökanden har även hävdat att Eni var det enda av de deltagande företagen som inte bidrog till anordnandet av de tekniska mötena. Till och med Repsol anordnade ett möte.

215 Tribunalen har i detta hänseende redan preciserat att den omständigheten att andra företag kan ha varit mer aktiva i en och samma kartell än ett visst företag ändå inte innebär att sistnämnda företag har haft en uteslutande passiv eller efterföljande roll. Det enda som kan beaktas är nämligen total passivitet, vilken ska styrkas av den part som åberopar denna (domen i det i punkt 194 ovan nämnda målet Trioplast Industrier mot kommissionen, punkt 108; se även, för ett liknande resonemang, domen i de i punkt 50 ovan nämnda förenade målen Bolloré m.fl. mot kommissionen, punkt 611).

216 Det går inte att sluta sig till att ett företag har haft en uteslutande passiv roll enbart på grundval av den omständigheten att företaget självt inte har anordnat hemliga konkurrensbegränsande möten.

217 Tribunalen konstaterar vidare att Shells uttalande, vilket redan har granskats i punkt 89 ovan och vilket sökanden har hänvisat till, visserligen är av betydelse. Det stycke som sökanden har citerat kan emellertid inte i sig visa att sökandens deltagande i kartellen var mycket begränsat.

218 Shell angav visserligen att Enis och Repsols företrädare hade en ganska passiv roll vid de tekniska mötena. Deras närvaro vid nämnda möten gav emellertid de övriga deltagarna intrycket att även dessa båda stora tillverkare var delaktiga i de konkurrensbegränsande överenskommelserna. I samma uttalande nämnde Shell dessutom även Eni bland de företag som kommit överens om prishöjningarna och minimipriserna.

219 Det ska härvid erinras om att Eni regelbundet deltog vid de tekniska mötena mellan åren 2002 och 2005 och närvarade vid minst tio av de tretton tekniska mötena som hölls under denna period.

220 Mot bakgrund av ovanstående överväganden konstaterar tribunalen att kommissionen inte åsidosatte vare sig artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer eller principen om likabehandling genom att i skäl 690 i det angripna beslutet bekräfta att ”under den period som Eni deltog i kartellen skiljde sig dess beteende inte från de övriga deltagarnas beteende”.

221 De övriga argument som sökanden anfört påverkar inte denna slutsats.

222 Sökanden har, för det första, gjort gällande att företaget inte kunde dra fördel av några förmildrande omständigheter inom ramen för det faktiska samarbetet med kommissionen utanför tillämpningsområdet för 2002 års meddelande om samarbete. Trots att Eni överlämnade all den information som företaget innehade, hade det just på grund av sin marginella roll vid de tekniska mötena inte tillgång till några dokument om mötena som kunde styrka kartellens existens. Sökanden straffades således dubbelt till följd av att företagets passiva roll inte erkändes.

223 Som kommissionen med rätta har påpekat var Eni väl medveten om de konkurrensbegränsande förfarandena vid de tekniska mötena, och det fanns således inget som hindrade företaget från att lämna in en ansökan om förmånlig behandling före de övriga deltagande företagen och på så sätt erhålla fullständig eller delvis immunitet i enlighet med 2002 års meddelande om samarbete.

224 Det ska vidare erinras om att i punkterna 3 och 4 i 2002 års meddelande om samarbete anges följande:

”Kommissionen är medveten om att vissa företag som är inbegripna i sådana olagliga arrangemang är villiga att upphöra med detta och informera den om förekomsten av sådana uppgörelser, men att de avskräcks från att göra detta på grund av de höga böter som de skulle kunna ställas inför. … Kommissionen anser att det ligger i [unionens] intresse att bevilja förmånlig behandling av företag som samarbetar med kommissionen. Konsumenternas och medborgarnas intresse av att säkerställa att hemliga karteller upptäcks och bötfälls väger tyngre än intresset av att bötfälla de företag som samarbetar med kommissionen och därigenom gör det möjligt eller medverkar till att upptäcka och förhindra sådana förfaranden.”

225 Av detta följer att syftet med programmet för förmånlig behandling inte är att ge företag som deltar i hemliga karteller och som varskotts om att kommissionen inlett ett administrativt förfarande möjligheten att undkomma de ekonomiska konsekvenserna av sitt ansvar, utan att i konsumenternas och EU-medborgarnas intresse underlätta upptäckandet av karteller genom att ge deltagarna incitament att avslöja dem och därefter, under det administrativa förfarandet, hjälpa kommissionen i dess ansträngningar för att rekonstruera de relevanta faktiska omständigheterna i den mån detta är möjligt. De fördelar som kan erhållas av företag som deltar i sådana karteller får därför inte överstiga den nivå som är nödvändig för att säkerställa att programmet för förmånlig behandling och det administrativa förfarande som kommissionen genomför får full verkan.

226 Det ligger inte på något sätt i de europeiska konsumenternas intresse att kommissionen beviljar immunitet mot böter eller en nedsättning av bötesbeloppet för ett större antal företag än vad som är nödvändigt för att säkerställa att programmet för förmånlig behandling och det administrativa förfarandet får full verkan. Det är därför inte motiverat att bevilja en sådan immunitet eller nedsättning för andra företag än de som var först med att lämna in bevisning som gör det möjligt för kommissionen att besluta om kontroller eller att konstatera en överträdelse, eller som på annat sätt effektivt hjälper kommissionen under det administrativa förfarandet.

227 De företag som objektivt sett inte har lämnat in information som på ett betydande sätt bidrar till kommissionens utredning kan inte göra gällande omständigheter som beror på deras egen situation – och inte på kommissionens åtgärder – och som de påstår har försvårat samarbetet. Värdet av samarbetet bedöms mot bakgrund av vilken nytta kommissionen har av företagets bidrag vid genomförandet av det administrativa förfarandet.

228 Sökandens argument kan således inte godtas.

229 Sökanden anser, för det andra, att även om Eni deltog regelbundet i de tekniska mötena mellan åren 2002 och 2005 var företaget endast intresserat av de tekniska diskussionerna, och inte av mötenas konkurrensbegränsande innehåll.

230 Tribunalen hänvisar härvid till bedömningen i punkterna 108–114 ovan, varav det framgår att sökanden inte har visat att företaget inte hade något intresse av att delta i kartellen och att detta i varje fall inte är en relevant faktor vid bedömningen av företagets ansvar för den överträdelse som begåtts.

231 Av det ovanstående följer att kommissionen inte har handlat rättsstridigt när den i samband med granskningen av villkoret avseende ett mycket begränsat deltagande i kartellen (se punkt 220 ovan) utvärderade påståendet om Enis marginella och/eller passiva roll i kartellen.

– Motiveringen av det angripna beslutet

232 När det gäller påståendet att motivering saknas, ska det påpekas att de argument som sökanden anförde på sidorna 41–43 i svaret på meddelandet om invändningar i huvudsak är de som återgetts i punkterna 193, 197, 205, 209 och 214 ovan.

233 Kommissionens motivering till att underkänna sökandens argument var förvisso kortfattad. I skäl 690 i det angripna beslutet begränsade sig kommissionen till att ange att ”under den period som Eni deltog i kartellen skiljde sig dess beteende inte från de övriga deltagarnas beteende”.

234 Frågan huruvida kravet på motivering är uppfyllt ska emellertid enligt rättspraxis bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt rättsaktens innehåll, de anförda skälen och det intresse av att få förklaringar som de personer vilka rättsakten är riktad till, eller andra personer som direkt eller personligen berörs av den, kan ha. Det krävs dock inte att alla relevanta faktiska och rättsliga omständigheter anges i motiveringen, eftersom bedömningen av om motiveringen av en rättsakt uppfyller kraven i artikel 253 EG inte ska ske enbart utifrån rättsaktens ordalydelse utan även utifrån sammanhanget och samtliga rättsregler på det ifrågavarande området (domstolens dom av den 2 april 1998 i mål C-367/95 P, kommissionen mot Sytraval och Brink’s France, REG 1998, s. I-1719, punkt 63, och dom av den 10 juli 2008 i mål C-413/06 P, Bertelsmann och Sony Corporation of America mot Impala, REG 2008, s. I-4951, punkterna 166 och 178).

235 I förevarande fall har kommissionen angett att den endast beaktade den period under vilken sökanden deltog i kartellen. Kommissionen har angett att argumentet avseende sökandens sena inträde på marknaden således är utan betydelse.

236 När det gäller påståendet att sökanden inte var inblandad i bilaterala kontakter eller i skriftväxlingen avseende prissättningen, räcker det att erinra om att kommissionen inte beaktade uppgifterna om bilaterala kontakter utanför de tekniska mötena när den fastställde att en överträdelse hade ägt rum (se punkterna 207 och 208 ovan). Det kan inte anses att kommissionens motivering är otillräcklig på grund av att den inte ingående granskat argument som i huvudsak är utan betydelse när det gäller att bedöma de förmildrande omständigheterna i det särskilda sammanhang som det angripna beslutet avser.

237 När det gäller kommissionens konstaterande att ”under den period som Eni deltog i kartellen skiljde sig dess beteende inte från de övriga deltagarnas beteende” ska granskningen, i det angripna beslutet, av de tekniska mötenas innehåll och bevisningen för att Eni närvarade vid mötena betraktas som en del av den motivering som kommissionen tillhandahållit i detta avseende. Denna granskning och konstaterandena inom ramen för den måste också beaktas, med hänsyn till alla de dokument och uttalanden som har gjorts tillgängliga för sökanden och som är en del av bakgrunden till det angripna beslutet.

238 Även om det är riktigt att Sasol och Shell har framhållit att Enis företrädare hade en ganska passiv eller ”inte särskilt aktiv” roll vid de tekniska mötena, ska det betonas att Shell i samma uttalande av den 14 juni 2006 även angav att Eni fanns med bland de företag som enades om prishöjningar och minimipriser, och preciserade att MOL, Repsol och Eni inte skickade några skrivelser om prishöjningar till kunderna efter de tekniska mötena, utan ”i stället meddelade prishöjningarna muntligen” (se punkt 89 ovan). Även med beaktande av de välgrundade konstaterandena i det angripna beslutet att Eni var närvarande vid minst tio av de tretton tekniska möten som ägde rum under perioden mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005 innehåller nämnda beslut således tillräckliga uppgifter för att såväl Eni som unionsdomstolen ska förstå skälen till att Enis deltagande i kartellen inte kan anses ha varit mycket begränsat.

239 Av detta följer att kommissionen inte åsidosatte motiveringsskyldigheten vid granskningen av påståendet om Enis marginella eller passiva roll i överträdelsen.

240 Mot bakgrund av det ovan anförda ska invändningen mot att kommissionen inte erkände Enis marginella eller passiva roll i överträdelsen ogillas.

Påståendet att Eni inte tillämpade avtalen avseende fastställande av priser

241 Det ska påpekas att ett ”mycket begränsat deltagande” i kartellen och undvikande av att tillämpa avtalen utgör kumulativa villkor för den förmildrande omständighet som föreskrivs i punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer. Sökanden har dock inte visat att företagets deltagande var mycket begränsat. Sökandens invändning, att det var rättsstridigt att i det angripna beslutet underkänna de argument som syftade till att visa att sökanden hade undvikit att tillämpa avtalen, kan således under inga omständigheter resultera i ett fastställande av att kommissionen har åsidosatt 2006 års riktlinjer.

242 För fullständighetens skull ska tribunalen emellertid pröva sökandens argument.

– Huruvida det angripna beslutet är välgrundat

243 I skäl 695 i det angripna beslutet angav kommissionen följande:

”… När det gäller Enis argument noterar kommissionen att det av de uppgifter som Eni lämnade i sitt svar på meddelandet om invändningar framgår att Eni höjde sina priser vid fem tillfällen mellan 2002 och 2005. Kommission noterar också att även om försöken till prishöjning ofta inte lyckades, beror detta på att högre priser inte skulle ha accepterats av kunderna, och inte på beteendet hos detta företag, som har gjort gällande att det föreligger en förmildrande omständighet. Kommissionen anser följaktligen att Enis argument … inte visar vare sig att Eni undvek att tillämpa prishöjningarna eller försökte undvika att tillämpa dem. När det gäller skriftväxlingen avseende prissättningen har kommissionen redan förklarat att dessa skrivelser inte utgjorde det enda sättet att genomföra prishöjningarna. Den omständigheten att kommissionen inte har kunnat bevisa att dessa skrivelser alltid skickades och mottogs innebär följaktligen inte att slutsatsen kan dras att prishöjningarna inte genomfördes. Kommissionen anser även att informationen om prishöjningarna kan ha förmedlats på andra sätt mellan deltagarna i de tekniska mötena.”

244 Enligt rättspraxis ska det undersökas huruvida de omständigheter som sökanden åberopat är av den arten att sökanden ska anses ha uppträtt på ett konkurrensinriktat sätt och således undvikit att tillämpa de aktuella avtalen under den period som sökanden deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan (tribunalens dom av den 9 juli 2003 i mål T-224/00, Archer Daniels Midland och Archer Daniels Midland Ingredients mot kommissionen, REG 2003, s. II-2597, punkt 268, och domen i de i punkt 50 ovan nämnda förenade målen Bolloré m.fl. mot kommissionen, punkt 625).

245 Det framgår även av fast rättspraxis att det faktum att ett företag, som kan konstateras ha deltagit i en prissamverkan tillsammans med sina konkurrenter, inte har uppträtt på marknaden på det sätt som det kommit överens om med sina konkurrenter inte nödvändigtvis utgör en förmildrande omständighet när böternas storlek bestäms. Ett företag som trots samverkan med sina konkurrenter för en mer eller mindre självständig politik på marknaden kan helt enkelt försöka att utnyttja avtalet för egen vinning (domen i det i punkt 144 ovan nämnda målet Cascades mot kommissionen, punkt 230, och domen i det i punkt 165 ovan nämnda målet Jungbunzlauer mot kommissionen, punkt 269).

246 Det ska därför undersökas huruvida de omständigheter som sökanden har åberopat styrker att sökanden, under den period som företaget deltog i de aktuella avtalen, faktiskt undvek att tillämpa avtalen och i stället uppträdde på ett konkurrensinriktat sätt, eller om sökanden åsidosatte sina skyldigheter enligt det konkurrensbegränsande avtalet på ett så tydligt och omfattande sätt att kartellens funktion rubbades (se, för ett liknande resonemang, tribunalens dom av den 15 mars 2006 i mål T-26/02, Daiichi Pharmaceutical mot kommissionen, REG 2006, s. II-713, punkt 113).

247 Sökanden har för det första gjort gällande att företaget aldrig tillämpade de prishöjningar som beslutades av de övriga deltagarna vid de tekniska mötena. Sökanden har härvid hänvisat till de argument som framförts inom ramen för den andra grunden. Den tabell avseende prisutvecklingen för paraffin ”133” som sökanden lagt fram visar att priserna fluktuerade, inte att det gjordes en rad höjningar såsom det anges i det angripna beslutet. Sökanden har även hänvisat till dessa argument vad gäller indexeringen av sökandens priser efter noteringarna i ISIS-LOR-bulletinen vid försäljningen till SIMP och SER.

248 Tribunalen erinrar inledningsvis om att liknande argument har prövats i punkt 140 och följande punkter ovan.

249 Den ovannämnda tabellen rör dock endast försäljningen av paraffin ”133” till företaget SIMP, gentemot vilket sökanden tillämpade ganska stabila priser och vilket på grund av sin köpkraft hade goda förutsättningar att stå emot varje försök till prishöjning från Enis sida. Den nämnda tabellen innehåller inga uppgifter om utvecklingen av Enis priser gentemot slutkunderna, som var mer exponerade för prismanipuleringarna till följd av kartellen. Det ska tilläggas att paraffin ”133” endast är en av ett stort antal typer av paraffinvax som tillverkas av sökanden. Den information som sökanden har lämnat är således väldigt selektiv och kan under inga omständigheter extrapoleras till det fullständiga paraffinvaxsortiment som sökanden tillverkade och sålde till samtliga köpare.

250 Sökanden kan vidare inte med fog invända mot kommissionens beslut på den grundvalen att det inte finns någon överensstämmelse mellan den tillgängliga informationen om de tekniska mötena och tabellen i ansökan. Det framgår av flera av de uttalanden som citerats ovan att de prishöjningar som överenskommits vid de tekniska mötena i allmänhet inte kunde tillämpas fullt ut gentemot kunderna. Shell angav att cirka två tredjedelar av de höjningar som man kom överens om kunde genomföras. Dessutom innehåller handlingarna i målet flera upplysningar som visar att deltagarna ofta över huvud taget inte kunde genomföra den höjning som överenskommits. Deltagarna inriktade dessutom ofta sina ansträngningar på att upprätthålla priserna eller att stoppa prisnedgången, och inte på en samordnad höjning.

251 Det ska tilläggas att enligt den rättspraxis som anges ovan i punkt 42 är bevisningen avseende karteller normalt sett fragmentarisk och spridd, vilket är fallet i förevarande ärende, där kommissionen endast har lyckats rekonstruera innehållet i en liten andel av de tekniska mötena. Enbart av detta skäl kan kommissionen sällan granska om det finns en överensstämmelse mellan resultaten av otillåtna diskussioner om priser och utvecklingen av de priser som tillämpas av enskilda kartelldeltagare. Det är således inte motiverat att som en förmildrande omständighet fastställa att deltagarna inte har tillämpat prisöverenskommelserna, enbart på den grundvalen att utvecklingen av priserna för vissa produkter som tillämpas gentemot vissa kunder inte direkt stämmer överens med den fragmentariska och spridda information som kommissionen kan inneha.

252 Slutligen kan den omständigheten att priset för paraffin ”133” som såldes till SIMP endast ökade med 8,48 procent mellan den 1 januari 2002 och den 1 april 2005, från 542 euro till 588 euro, inte bevisa att Eni åsidosatte sina skyldigheter enligt det konkurrensbegränsande avtalet på ett så tydligt och omfattande sätt att kartellens funktion rubbades.

253 De argument som sökanden har anfört med stöd av tabellen över prisutvecklingen kan således inte visa att sökanden faktiskt undvek att delta i den konkurrensbegränsande samverkan.

254 Sökanden har för det andra hävdat att företaget inte deltog i den skriftväxling om prishöjningar gentemot kunder som ägde rum mellan vissa andra deltagare i kartellen.

255 Tribunalen erinrar i detta hänseende endast om konstaterandet i punkt 211 ovan, där det anges att en betydande andel av deltagarna i kartellen, det vill säga tre eller fyra av nio och däribland sökanden, inte skickade några skrivelser avseende prissättningen till sina kunder, utan meddelade sina priser muntligen.

256 Genomförandet av kartellen byggde dessutom främst på att deltagarna vid prisförhandlingar med kunder beaktade den information som erhållits vid de tekniska mötena. Att Eni inte deltog i skriftväxlingen avseende prissättningen, vilken snarast var en kontrollmekanism för genomförandet av prisöverenskommelserna, kan inte visa att företaget undvek att delta i den konkurrensbegränsande samverkan.

257 Av det ovanstående framgår att sökandens invändning att företaget undvek att delta i överträdelsen saknar stöd i de faktiska omständigheterna.

258 Kommissionen har följaktligen inte åsidosatt vare sig artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer eller principen om likabehandling i detta sammanhang.

– Motiveringen av det angripna beslutet

259 När det gäller påståendet att motiveringsskyldigheten har åsidosatts ska det erinras om att kommissionen i det angripna beslutet, utöver konstaterandena i skäl 695, även granskade innehållet i de tekniska mötena och bevisningen för att Eni närvarat vid dessa. Denna granskning och konstaterandena inom ramen för den måste också beaktas, med hänsyn till alla de dokument och uttalanden som har gjorts tillgängliga för sökanden och som är en del av bakgrunden till det angripna beslutet.

260 I förevarande fall är det möjligt för såväl sökanden som tribunalen att utifrån motiveringen förstå skälen till att kommissionen inte godtog påståendet att sökanden hade undvikit att delta i överträdelsen.

261 Av detta följer att inget av de båda kumulativa villkoren för tillämpning av den förmildrande omständighet som föreskrivs i punkt 29 tredje strecksatsen i 2006 års riktlinjer är uppfyllt i förevarande fall. Kommissionen har styrkt att Enis deltagande i överträdelsen inte var mycket begränsat och att företaget i realiteten inte undvek att tillämpa de konkurrensbegränsande överenskommelserna genom att bete sig på ett konkurrensinriktat sätt på marknaden.

262 Det ska även betonas att tribunalen ingående har granskat den dokumentation som kommissionen stöder sig på i det angripna beslutet. Tribunalen konstaterar, inom ramen för sin obegränsade behörighet, att en nedsättning av det bötesbelopp som sökanden ålagts inte är motiverad, vare sig på grundval av påståendet om ett begränsat deltagande i kartellen, påståendet om en marginell eller passiv roll i kartellen, påståendet att sökanden undvek att tillämpa de konkurrensbegränsande överenskommelserna eller av påståendet att sökanden inte deltog i genomförandet av kartellen.

263 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte bifallas såvitt avser den femte grunden.

Den sjätte grunden: Kommissionen underlät felaktigt att som en förmildrande omständighet ta hänsyn till att Eni deltagit i överträdelsen av oaktsamhet

264 Sökanden har gjort gällande att kommissionen felaktigt vägrade att som en förmildrande omständighet ta hänsyn till att överträdelsen begicks av oaktsamhet. Kommissionen åsidosatte därigenom artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003 och 2006 års riktlinjer. Sökanden har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara det angripna beslutet, eftersom kommissionen vägrar att tillämpa denna förmildrande omständighet och göra en ny beräkning av bötesbeloppet i enlighet därmed.

265 Tribunalen erinrar inledningsvis om att enligt punkt 29 andra strecksatsen i 2006 års riktlinjer avseende förmildrande omständigheter kan grundbeloppet för böterna sättas ned när det berörda företaget kan visa att överträdelsen har begåtts av oaktsamhet.

266 I skäl 708 i det angripna beslutet anges följande:

”Eni hävdar även att företaget inte hade för avsikt att begå en överträdelse utan att företagets företrädare … närvarade vid mötena utan minsta avsikt att överträda konkurrensreglerna … Vid hörandet förklarade Eni att företagets företrädare trodde att han deltog i legitima möten som anordnades av EWF, när han de facto deltog i de tekniska mötena. Kommissionen konstaterar att Enis uttalanden inte styrks av någon bevisning. Kommissionen anser att det är föga sannolikt att Enis företrädare närvarade vid mötena utan att ha för avsikt att göra det. När det gäller [MO:s] övertygelse om att han deltog i EWF-möten, förstår kommissionen inte hur ett sådant missförstånd kan ha varit möjligt, eftersom det varken av inbjudan eller av mötesorganisationen framgick minsta koppling till EWF.”

267 Sökanden har gjort gällande att företaget lade fram bevisning för sin oaktsamhet. Sökanden har härvid hänvisat till ett meddelande från MO till D., MO:s överordnade, där det angavs att MO hade deltagit i ett ”möte mellan de största europeiska tillverkarna av paraffin och råparaffin som anordnades inom ramen för EWF, som [Eni] nyligen på nytt anslutit sig till”. Av meddelandet framgår att MO var övertygad om att han deltog i lagliga möten som anordnades inom ramen för EWF.

268 Det ska påpekas att det i förevarande fall inte kan konstateras att Eni deltog av oaktsamhet, eftersom de tekniska mötena klart och tydligt hade ett konkurrensbegränsande innehåll och MO. trots detta deltog i minst tio av de tretton tekniska möten som ägde rum mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005.

269 Med hänsyn till att det är uppenbart att de tekniska mötena hade ett konkurrensbegränsande innehåll saknar det betydelse att det enligt den information som MO. gav till D. rörde sig om möten som anordnades inom ramen för EWF.

270 Även frågan huruvida D. hade en korrekt bild av de diskussioner som fördes vid de tekniska mötena är utan betydelse. För att kommissionen ska ha befogenhet att ålägga ett företag som har begått en överträdelse sanktioner krävs endast att en åtgärd som utgör en överträdelse har vidtagits av en person som vanligtvis har behörighet att agera på företagets vägnar (domstolens dom av den 7 juni 1983 i de förenade målen 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 1825, punkt 97; svensk specialutgåva, volym 7, s. 133, och domen i de i punkt 196 ovan nämnda förenade målen Tokai Carbon m.fl. mot kommissionen, punkt 277). MO ska, i egenskap av produktchef anställd först vid AgipPetroli och därefter vid Eni, betraktas som en person som vanligtvis hade behörighet att agera på Enis vägnar.

271 När det gäller sökandens argument att Eni inte hade något intresse av att delta i kartellen, hänvisar tribunalen till bedömningen i punkterna 108–121 ovan.

272 Talan kan således inte vinna bifall såvitt avser den sjätte grunden.

Den fjärde grunden: Felaktigt fastställande av den försvårande omständigheten att överträdelsen upprepats

273 Sökanden har gjort gällande att kommissionen åsidosatte artikel 81 EG, artikel 23 i förordning nr 1/2003, 2006 års riktlinjer och principerna om rättssäkerhet och likabehandling samt gjorde sig skyldig till maktmissbruk genom att höja böternas grundbelopp med 60 procent med hänsyn till den försvårande omständigheten att överträdelsen hade upprepats. Sökanden har följaktligen yrkat att

tribunalen ska ogiltigförklara det angripna beslutet, eftersom kommissionen höjde det bötesbelopp som ålagts sökanden med 60 procent till följd av upprepning av överträdelsen. Sökanden har i andra hand yrkat att tribunalen ska sänka den procentsats för höjningen som kommissionen tillämpade.

274 Enligt punkt 28 i 2006 års riktlinjer kan grundbeloppet för böterna höjas om kommissionen konstaterar att det finns försvårande omständigheter. En sådan försvårande omständighet utgörs av upprepning av överträdelsen, vilket i samma punkt definieras som att företaget i fråga fortsätter med eller upprepar en identisk eller liknande överträdelse efter det att kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet har konstaterat att företaget har överträtt bestämmelserna i artiklarna 81 EG eller 82 EG. I ett sådant fall höjs grundbeloppet med upp till 100 procent för varje överträdelse som fastställts.

275 Begreppet upprepad överträdelse, såsom det uppfattas i ett antal nationella rättsordningar, förutsätter att en person har begått nya överträdelser efter att ha blivit straffad för liknande överträdelser (tribunalens dom av den 11 mars 1999 i mål T-141/94, Thyssen Stahl mot kommissionen, REG 1999, s. II-347, punkt 617, och dom av den 30 september 2003 i mål T-203/01, Michelin mot kommissionen, REG 2003, s. II-4071, punkt 284).

276 En eventuell upprepning av överträdelsen är en av de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av den ifrågavarande överträdelsens allvar (domen i de i punkt 42 ovan nämnda förenade målen Aalborg Portland m.fl. mot kommissionen, punkt 91, och det i punkt 160 ovan nämnda målet Groupe Danone mot kommissionen, punkt 26).

277 Innan Eni inledde sitt deltagande i kartellen hade, enligt skäl 673 i det angripna beslutet, kommissionsbeslut rörande karteller redan riktats till Eni eller dess dotterbolag. Det rör sig om kommissionens beslut 86/398/EEG av den 23 april 1986 om ett förfarande enligt artikel [81 EG] (IV/31.149 – Polypropen) (EGT L 230, s. 1) (nedan kallat polypropenbeslutet) och kommissionens beslut 94/599/EG av den 27 juli 1994 om ett förfarande enligt artikel [81 EG] (IV/31 865 – PVC) (EGT L 239, s. 14) (nedan kallat det andra PVC-beslutet).

278 Sökanden har gjort gällande att något beslut om en överträdelse aldrig har riktats till företaget. De förfaranden som resulterade i antagandet av polypropenbeslutet och det andra PVC-beslutet genomfördes mot bolagen Anic SpA respektive EniChem SpA. Eni nämndes inte alls i dessa beslut. Eni mottog inga begäranden om information, deltog på intet vis i förfarandena i fråga och hade inte möjlighet att utöva sin rätt till försvar.

279 I det angripna beslutet tillskrev kommissionen således objektivt sett Eni ansvar för andra juridiska enheters agerande, och detta retrospektivt, efter 25 år. Detta innebär ett åsidosättande av principen om personligt ansvar, rättssäkerhetsprincipen och Enis rätt till försvar, eftersom Eni vid den tidpunkt när polypropenbeslutet och det andra PVC-beslutet antogs inte kunde invända mot det ansvar som kommissionen senare tillskrev företaget i det angripna beslutet.

280 Kommissionen anser att sökanden i sitt påstående inte har beaktat rättspraxis avseende presumtionen om att ett moderbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande över ett helägt eller nästan helägt dotterbolags kommersiella beteende. I ett sådant fall behöver kommissionen inte lägga fram ytterligare bevisning när de berörda bolagen, såsom i förevarande fall, inte själva anför omständigheter för att motbevisa presumtionen i fråga.

281 Av parternas argument framgår att den huvudsakliga fråga som tribunalen har att pröva inom ramen för denna grund avser huruvida presumtionen om att moderbolaget och dess helägda dotterbolag utgör en ekonomisk enhet är tillämplig i det speciella sammanhanget att det föreligger en upprepad överträdelse och att dotterbolagen har begått överträdelser för vilka kommissionen har ålagt sanktioner genom tidigare beslut, genom vilka moderbolaget emellertid inte har tillskrivits ansvar för dotterbolagens agerande.

282 Tribunalen erinrar om att unionens konkurrensrätt avser verksamheten i företag och att begreppet företag omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens juridiska form och oavsett hur den finansieras (se domstolens dom av den 10 september 2009 i mål C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, REG 2009, s. I-8237, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

283 Ett företag kan hållas ansvarigt för ett annat företags konkurrensbegränsande beteende, om det sistnämnda företaget inte självständigt har bestämt sitt agerande på marknaden, i synnerhet när detta beror på de ekonomiska och juridiska band som binder samman företagen (domstolens dom av den 28 juni 2005 i de förenade målen C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P och C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen, REG 2005, s. I-5425, punkt 117, och domen i det ovan i punkt 282 nämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 58).

284 I de fall ett moderbolag äger samtliga aktier i ett dotterbolag som överträtt unionens konkurrensregler, kan detta moderbolag utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets beteende. Vidare föreligger det en motbevisbar presumtion om att moderbolaget verkligen utövar ett avgörande inflytande över dotterbolagets beteende. Under dessa omständigheter räcker det att kommissionen visar att moderbolaget äger samtliga aktier i ett dotterbolag för att presumera att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande över dotterbolagets affärspolitik. Kommissionen kan då hålla moderbolaget solidariskt betalningsansvarigt för de böter som ålagts dotterbolaget, förutsatt att moderbolaget, på vilket det ankommer att motbevisa presumtionen, inte kan bevisa att dotterbolaget agerar självständigt på marknaden (se domen i det i punkt 282 ovan nämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkterna 60 och 61 och där angiven rättspraxis).

285 För att motbevisa denna presumtion ankommer det, enligt rättspraxis, på det anklagade företaget att åberopa samtliga omständigheter som rör de organisatoriska, ekonomiska, juridiska banden mellan dotterbolaget och moderbolaget vilka det anser är ägnade att visa att dotterbolaget och moderbolaget inte utgör en enda ekonomisk enhet. Tribunalen ska nämligen vid sin bedömning beakta samtliga omständigheter som parterna har åberopat, omständigheter vilkas karaktär och betydelse kan variera beroende på de särskilda förhållandena i det enskilda fallet (tribunalens dom av den 12 december 2007 i mål T-112/05, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, REG 2007, s. II-5049, punkt 65, och tribunalens dom av den 13 juli 2011 i mål T-39/07, Eni mot kommissionen, REU 2011, s. II-4457, punkt 95).

286 I förevarande fall har sökanden gjort gällande att Eni i efterhand har tillskrivits ett fiktivt ansvar för en upprepad överträdelse på grundval av en presumtion om att dotterbolaget och moderbolaget med hänsyn till deras ekonomiska band utgör en ekonomisk enhet och att nämnda presumtion inte kan motbevisas, eftersom sökanden inte kunde utöva sin rätt till försvar under de förfaranden som resulterade i antagandet av polypropenbeslutet och det andra PVC-beslutet.

287 Kommissionen har endast angett, i skälen 674–676 i det angripna beslutet, att polypropenbeslutet framför allt riktades till Anic, medan det andra PVC-beslutet framför allt riktades till EniChem. Enligt kommissionen ingick båda dessa företag vid tidpunkten för respektive överträdelse i ”koncerner som därefter utvecklats till det som i dag är Eni-koncernen”, vilket innebär att tidigare beslut om överträdelser av artikel 81 EG redan har riktats till Eni.

288 I skäl 678 i det angripna beslutet angav kommissionen vidare följande, med hänvisning till domen i det i punkt 275 ovan nämnda målet Michelin mot kommissionen (punkt 290):

”… [Polypropenbeslutet och det andra PVC-beslutet] antogs mot enheter som var en del av ett företag vid den tidpunkt när överträdelsen begicks … Ett dotterbolag i en koncern kan också anses ha gjort sig skyldigt till en upprepad överträdelse med hänvisning till en tidigare överträdelse som begåtts av ett annat dotterbolag i samma koncern, även om det tidigare beslutet avseende överträdelsen inte riktades

till moderbolaget … Interna omorganisationer kan i varje fall inte påverka bedömningen av huruvida denna försvårande omständighet föreligger. Kommissionen konstaterar även att den inte är skyldig att rikta ett beslut till det centrala bolaget utan fritt får bestämma till vilket företag beslutet ska riktas.”

289 Tribunalen konstaterar för det första att till skillnad från sökanden i förevarande fall bestridde sökanden i det i punkt 275 ovan nämnda målet Michelin mot kommissionen inte att de båda dotterbolagen och moderbolaget tillhörde samma företag och gjorde inte heller gällande att moderbolagets rätt till försvar hade åsidosatts i samband med att ansvar retrospektivt tillskrevs för den överträdelse som begåtts av det andra av de båda dotterbolag som det tidigare beslutet avsåg. Av detta skäl kunde tribunalen i det målet ogilla talan utan att uttala sig om ett eventuellt beaktande av omständigheter som motbevisade presumtionen om ansvar eller om utövandet av rätten till försvar i det sammanhanget. Eftersom Eni i förevarande mål däremot har framfört tungt vägande argument i detta hänseende, kan tribunalen inte automatiskt överföra domen i det i punkt 275 ovan nämnda målet Michelin mot kommissionen på det aktuella fallet.

290 Tribunalen hänvisar för det andra till utvecklingen av unionsdomstolarnas rättspraxis efter avkunnandet av domen i det i punkt 275 ovan nämnda målet Michelin mot kommissionen när det gäller presumtionen om att ett moderbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande över sitt dotterbolag på grundval av enbart den omständigheten att moderbolaget innehar hela eller nästan hela kapitalet i dotterbolaget.

291 Domstolen betonade i sin dom av den 20 januari 2011 i mål C-90/09 P, General Química m.fl. mot kommissionen (REU 2011, s. I-1), punkterna 104–109, och dom av den 29 september 2011 i mål C-521/09 P, Elf Aquitaine mot kommissionen (REU 2011, s. I-8947), punkterna 153, 167 och 168, vikten av att pröva de argument som ett företag som har ålagts sanktioner anför i syfte att motbevisa presumtionen om att moderbolaget faktiskt utövat ett avgörande inflytande över dotterbolaget.

292 Det ska för det tredje påpekas att eftersom varken polypropenbeslutet eller det andra PVC-beslutet i förevarande fall riktades till Eni, hade Eni ingen möjlighet att under det administrativa förfarande som resulterade i antagandet av de nämnda besluten anföra omständigheter som kunde bryta presumtionen om att moderbolaget faktiskt utövat ett avgörande inflytande över dotterbolaget, på grundval av vilken kommissionen i det angripna beslutet mer än fjorton år senare fastställde att Eni gjort sig skyldig till en upprepad överträdelse.

293 I meddelandet om invändningar inom ramen för det förfarande som resulterade i det angripna beslutet angav kommissionen förvisso med avseende på försvårande omständigheter att ”kommissionen har redan tidigare, före eller under överträdelsen, riktat beslut avseende karteller till åtminstone Eni, Shell och Total” och preciserade att de beslut som avsågs var polypropenbeslutet och det andra PVC-beslutet.

294 Att kommissionen angav detta i meddelandet om invändningar innebär emellertid inte att de krav som följer av iakttagandet av rätten till försvar har uppfyllts, enligt vilka det måste finnas en faktisk möjlighet att lägga fram bevisning i syfte att motbevisa presumtionen i fråga.

295 Det ska i detta hänseende påpekas att det följer av domstolens praxis att det enligt principen om iakttagande av rätten till försvar är uteslutet att ett beslut på konkurrensområdet varigenom kommissionen ålägger ett företag böter utan att dessförinnan ha meddelat företaget vilka invändningar som riktas mot det kan anses vara lagenligt. Mot bakgrund av den betydelse som ett meddelande om invändningar har, ska den juridiska person som kan komma att åläggas böter klart anges i meddelandet, och det ska vara riktat till denna person (domstolens dom av den 3 september 2009 i de förenade målen C-322/07 P, C-327/07 P och C-338/07 P, Papierfabrik August Koehler m.fl. mot kommissionen, REG 2009, s. I-7191, punkterna 37 och 38, och domen i det i punkt 282 ovan nämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen, punkt 57).

296 Följaktligen kan det inte tillåtas att kommissionen, vid fastställandet av den försvårande omständigheten att det är fråga om upprepade överträdelser, slår fast att ett företag ska hållas ansvarigt för en tidigare överträdelse, då företaget inte har ålagts någon sanktion för denna överträdelse genom ett kommissionsbeslut och då ett meddelande om invändningar inte har riktats till företaget vid fastställandet av denna överträdelse. Företaget i fråga har, under det förfarande som ledde till antagandet av det beslut vari den tidigare överträdelsen konstaterades, nämligen inte kunnat framföra sina argument i syfte att, såvitt avser företaget, bestrida att det eventuellt föreligger en ekonomisk enhet med andra bolag som omfattas av det tidigare beslutet (tribunalens dom av den 13 juli 2011 i de förenade målen T-144/07, T-147/07–T-150/07 och T-154/07, ThyssenKrupp Liften Ascenseurs m.fl. mot kommissionen, REU 2011, s. II-5129, punkt 319).

297 Denna slutsats gör sig än mer gällande då det, enligt proportionalitetsprincipen, visserligen krävs att den tid som förflutit mellan en tidigare överträdelse av konkurrensreglerna och den aktuella överträdelsen beaktas vid bedömningen av företagets benägenhet att bortse från konkurrensreglerna, men domstolen har redan framhållit att kommissionen inte kan vara bunden av en eventuell preskriptionsfrist för att slå fast att det är fråga om upprepade överträdelser (domen i det i punkt 160 ovan nämnda målet Groupe Danone mot kommissionen, punkt 38, och tribunalens dom av den 18 juni 2008 i mål T-410/03, Hoechst mot kommissionen, REG 2008, s. II-881, punkt 462) och att ett sådant konstaterande följaktligen kan göras många år efter det att en överträdelse har konstaterats, vid en tidpunkt då det under alla omständigheter är omöjligt för det berörda företaget att bestrida att det föreligger en sådan ekonomisk enhet, särskilt om den presumtion som nämnts i punkt 284 ovan tillämpas (domen i det i punkt 296 ovan nämnda målet ThyssenKrupp Liften Ascenseurs m.fl. mot kommissionen, punkt 320).

298 Det kan slutligen inte heller godtas att moderbolaget, om det innehar nästan hela kapitalet i ett dotterbolag, också är mottagare av den varning som riktar sig till dotterbolaget och som följer av ett tidigare kommissionsbeslut att ålägga dotterbolaget sanktioner för en överträdelse av konkurrensrätten. Det är visserligen rimligt att anta att ett moderbolag faktiskt har kännedom om ett tidigare beslut som kommissionen har riktat till dotterbolaget, i vilket moderbolaget innehar nästan hela kapitalet, men denna kännedom kan inte kompensera avsaknaden av ett konstaterande, i det tidigare beslutet, att det föreligger en ekonomisk enhet mellan ett sådant moderbolag och dess dotterbolag, i syfte att hålla moderbolaget ansvarigt för den tidigare överträdelsen och höja det bötesbelopp som det åläggs på grund av att det anses vara fråga om upprepade överträdelser (domen i det i punkt 296 ovan nämnda målet ThyssenKrupp Liften Ascenseurs m.fl. mot kommissionen, punkt 322).

299 Tribunalen anser således att kommissionen åsidosatte Enis rätt till försvar genom att på grundval av polypropenbeslutet och det andra PVC-beslutet, vilka inte riktades till Eni, konstatera att det förelåg en upprepad överträdelse och retrospektivt tillskriva Eni ansvar för överträdelser som begåtts av Anic och EniChem.

300 Denna slutsats påverkas inte av kommissionens övriga argument.

301 Kommissionen har hänvisat till tribunalens dom av den 8 juli 2008 i mål T-53/03, BPB mot kommissionen (REG 2008, s. II-1333), punkterna 368 och 389, och dom av den 30 september 2009 i mål T-161/05, Hoechst mot kommissionen (REG 2009, s. II-3555), punkt 147. I dessa domar bekräftade unionsdomstolen att överträdelser som begåtts direkt av olika dotterbolag till samma moderbolag kan betraktas som en upprepad överträdelse som utgör en försvårande omständighet.

302 Det räcker i detta hänseende att påpeka att i de domar som kommissionen har hänvisat till prövade tribunalen inte, mot bakgrund av rätten till försvar, frågan huruvida kommissionen retrospektivt kunde tillskriva moderbolaget ansvar för en överträdelse som begåtts av ett dotterbolag vilket ålagts sanktioner i ett tidigare beslut. Nämnda domar kan således inte påverka bedömningen av denna grund.

303 Det samma gäller tribunalens dom av den 27 september 2012 i mål T-343/06, Shell Petroleum m.fl. mot kommissionen (REU 2012).

304 I det i punkt 303 ovan nämnda målet Shell Petroleum m.fl. mot kommissionen anförde sökandena för första gången vid förhandlingen att kommissionen hade åsidosatt deras rätt till försvar genom att inte ge dem möjlighet att motbevisa presumtionen om att moderbolagen faktiskt hade utövat ett avgörande inflytande över sina dotterbolag, vilka hade ålagts sanktioner för två tidigare överträdelser som hade beaktats vid fastställandet av att det förelåg en upprepad överträdelse.

305 Tribunalen prövade emellertid inte denna invändning i sak utan avslog den på grundval av artiklarna 44.1 c och 48.2 i rättegångsreglerna, eftersom den framställts för sent.

306 Domen i det i punkt 303 ovan nämnda målet Shell Petroleum m.fl. mot kommissionen hindrar således inte heller slutsatsen i punkt 299 ovan.

307 Av det ovanstående framgår att talan ska bifallas såvitt avser den fjärde grunden och att det angripna beslutet ska ändras, utan att det är nödvändigt att pröva de övriga invändningar som sökanden framställt inom ramen för denna grund.

308 I punkt 309 och följande punkter nedan utreds följderna av den i punkt 299 ovan konstaterade rättsstridigheten.

Tribunalens utövande av sin obegränsade behörighet och fastställande av det slutliga bötesbeloppet

309 Enligt skäl 662 i det angripna beslutet fastställdes grundbeloppet för de böter som Eni ska påföras till 13 000 000 euro.

310 Enligt skäl 680 i det angripna beslutet höjde kommissionen böternas grundbelopp med 60 procent med hänsyn till att det rörde sig om en upprepad överträdelse, varvid grundbeloppet uppgick till 20 800 000 euro.

311 I skäl 713 i det angripna beslutet angav kommissionen att enligt punkt 30 i 2006 års riktlinjer bör böternas grundbelopp, i avskräckande syfte och med hänsyn till Enis storlek, dessutom höjas genom tillämpning av en koefficient på 1,4. Kommissionen kom således fram till ett justerat grundbelopp på 29 120 000 euro. Detta belopp motsvarar de böter som Eni har påförts genom det angripna beslutet.

312 Med hänsyn till den slutsats som tribunalen kom fram till vid prövningen av den fjärde grunden (se ovan punkterna 307 och 308), ska en ny beräkning av bötesbeloppet göras utifrån ett grundbelopp på 13 000 000 euro, men utan att beloppet höjs med 60 procent till följd av en upprepad överträdelse.

313 Eftersom de övriga faktorerna i beräkningen av bötesbeloppet är oförändrade, ska det bötesbelopp som ska påförs Eni fastställas till 18 200 000 euro.

314 Tribunalen finner slutligen, inom ramen för sin obegränsade behörighet, att det sålunda fastställda bötesbeloppet är lämpligt med hänsyn till allvaret och varaktigheten av den överträdelse som sökanden begått.

Rättegångskostnader

315 Enligt artikel 87.3 i rättegångsreglerna kan tribunalen, om parterna ömsom tappar målet på en eller flera punkter, besluta att kostnaderna ska delas eller att vardera parten ska bära sin kostnad.

316 I förevarande fall har de grunder som syftade till att bestrida Enis deltagande i kartellen underkänts. En enda av de sex grunder som sökanden anförde har godtagits av tribunalen, varigenom det bötesbelopp som hade påförts sökanden har satts ned med 37,5 procent. Tribunalen finner således att det, mot bakgrund av omständigheterna i målet, är skäligt att förplikta sökanden att bära hälften av sina rättegångskostnader och ersätta hälften av kommissionens rättegångskostnader. Kommissionen ska bära hälften av sina rättegångskostnader och ersätta hälften av sökandens rättegångskostnader.

Mot denna bakgrund beslutar

TRIBUNALEN (tredje avdelningen)

följande:

1) Det bötesbelopp som Eni SpA påförts genom artikel 2 i kommissionens beslut K(2008) 5476 slutlig av den 1 oktober 2008 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.181 – Ljusmassa) fastställs till 18 200 000 euro.

2) Talan ogillas i övrigt.

3) Europeiska kommissionen ska bära hälften av sina rättegångskostnader och ersätta hälften av Enis rättegångskostnader. Eni ska bära hälften av sina rättegångskostnader och ersätta hälften av kommissionens rättegångskostnader.

Czúcz Labucka Gratsias

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 12 december 2014.

Underskrifter

Innehållsförteckning

Bakgrund till tvisten 2

1. Det administrativa förfarandet och antagandet av det angripna beslutet 2

2. Eni-koncernen 4

Förfarandet och parternas yrkanden 5

Rättslig bedömning 5

1. Den första och den andra grunden: Sökanden har deltagit i kartellen och härvid åsidosatt artikel 81 EG 6

Begreppen avtal och samordnat förfarande 6

Principerna för bevisvärdering 7

Beskrivningen i det angripna beslutet av den första delen av överträdelsen 10

Huruvida Eni deltog i kartellen på grund av företagets närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 13

Bevisprövning 13

Enis närvaro vid det tekniska mötet den 30 och 31 oktober 1997 och huruvida företaget tog avstånd från mötets konkurrensbegränsande innehåll 14

Slutsats om sökandens deltagande i kartellen den 30 och 31 oktober 1997 15

Huruvida Eni deltog i överträdelsen mellan den 21 februari 2002 och den 28 april 2005 16

Påståendet att Eni inte deltog i ett avtal eller samordnat förfarande som syftade till att fastställa priserna för paraffinvax 16

– Bevisprövning 16

– Enis närvaro vid de konkurrensbegränsande mötena och den omständigheten att företaget inte tog avstånd från mötenas konkurrensbegränsande innehåll 19

– Påståendet att sökanden inte hade något intresse av att delta i avtal eller samordnade förfaranden avseende fastställande av priser för paraffinvax 19

– Den alternativa förklaring som lämnats av sökanden 20

– Påståendet att det inte förelåg några samstämmiga önskemål 21

– Påståendet att sökanden inte deltog i ett samordnat förfarande 23

Påståendet att Eni inte deltog i ett avtal eller samordnat förfarande i syfte att utbyta information 24

2. De grunder som anförts avseende beräkningen av det bötesbelopp som sökanden påförts 25

Den tredje grunden: Felaktigt fastställande av en koefficient på 17 procent med hänsyn till överträdelsens allvar och avseende det tilläggsbelopp som kallas ”avgift för deltagande i kartellen” . 26

Den femte grunden: Den omständigheten att kommissionen felaktigt inte som en förmildrande omständighet tog hänsyn till att Eni hade en marginell roll i kartellen och undvek att tillämpa prisavtalen 30

Huruvida Eni hade en passiv eller marginell roll i kartellen 30

– Huruvida det angripna beslutet är välgrundat 30

– Motiveringen av det angripna beslutet 35

Påståendet att Eni inte tillämpade avtalen avseende fastställande av priser 36

– Huruvida det angripna beslutet är välgrundat 36

– Motiveringen av det angripna beslutet 38

Den sjätte grunden: Kommissionen underlät felaktigt att som en förmildrande omständighet ta hänsyn till att Eni deltagit i överträdelsen av oaktsamhet 38

Den fjärde grunden: Felaktigt fastställande av den försvårande omständigheten att överträdelsen upprepats 39

Tribunalens utövande av sin obegränsade behörighet och fastställande av det slutliga bötesbeloppet 44

Rättegångskostnader 44